

PERSPECTIVA ESCOLAR 107

Publicació de «Rosa Sensat»

Setembre 1986

*De les visites
als museus
a la lectura
de la imatge*

INDEX	
<i>Ara un pas més</i>	1
DE LES VISITES ALS MUSEUS A LA LECTURA DE LA IMATGE	
1. <i>Reflexions a l'entorn del Museu de Música de la Ciutat</i> , per Roger Aliet	2
2. <i>Consideracions respecte a la preparació d'una visita al museu, des de l'escola</i> , per Carme Prats	6
3. <i>Treure suc dels museus d'art</i> , per M. Teresa Guasch	12
4. <i>De la gallàxia Gutenberg a la gallàxia icònica</i> , per Imma Socias	17
ESCOLA	
Experiències escolars	
<i>La setmana de la ciència (curs 1985-86)</i> , per l'equip de mestres de l'Escola Heura	25
Sortides	
<i>Torrelles de Llobregat. La tardor al paisatge mediterrani</i> , per mestres de 3r. nivell de l'Escola Patufet Sant Jordi	35
<i>Les roques de Sant Llorenç del Munt</i> , per Anna Toro i Martín	39
Diversos	
<i>Actuació en cas d'alarma a l'escola</i> , per M. Teresa Escobosa i Antoni Escobosa	44
ACTUALITAT	
Informacions i comentaris	
<i>El diagnòstic institucional en el treball pedagògic</i> , per Rosa Tort i Arnau	47
<i>«Proposicions per a l'ensenyament del futur», elaborades pels professors del Col·legi de França, a demanda del president de la República francesa</i> , per Jesús Rul i Gargallo	51
Bibliografia	
<i>Estudi sobre l'escolarització al Prat (Calzada, T.E., Comas, Mercè)</i> , per Fabrici Caivano	59
Per als nois i noies	
<i>El Teatre Malic</i>	61
Literatura infantil	62

PERSPECTIVA ESCOLAR 107

Publicació de «Rosa Sensat»

Setembre 1985

*De les visites
als museus
a la lectura
de la imatge*

Perspectiva Escolar

Edició i Administració: a.a.p.s.a. «Rosa Sensat» - Còrsega, 271
Tel. 237 07 01 - 08008 Barcelona

Consell de Redacció: Anna Agenjo, Rosa Carrió, Mercè Comas,
Biel Dalmau, Mercè Fluvià, Montserrat Galícia, Marta Mata, Pia
Vilarrubias.

Director: Jordi Tomàs

Secretària de Redacció: Lourdes Reyes

Distribució a llibrerias: Arc de Berà - Lluï, 10-14, 08005 Barcelona

Subscripcions: a.a.p.s.a. «Rosa Sensat»

Fotògraf: Josep Gri

Composició: Fernández, Borrell, 168

Impremta: I. Juvenil, Maracaibo, 11

Realització tècnica: KETRES, Tel. 253 36 00

Dipòsit legal: B. 2.090-1975 — ISBN: 0210-2331

Subscripció anual: 3.040 ptes. — P.V.P. 340 ptes.

340
AB

ARA UN PAS MÉS

L'evolució política i ideològica del país en els darrers anys ha comportat una millora de l'oferta de l'ensenyament públic, però no tan accelerada ni qualitativament alta com, per diverses raons, es demanava.

La transició política ha fet canviar en un grau apreciable l'estil fins ara tradicional de l'escola pública. Esmentem en aquest sentit la no-obligatorietat de la religió, la catalanització, la democratització a l'interior de l'escola, la seva obertura a l'exterior, fins i tot l'estil més modern dels nous edificis i, en certa manera, la imatge que han ofert les escoles del CEPEPC en voler passar a públiques.

Tots aquests factors han contribuït al fet que un bon ventall de pares de tarannà progressista, en el sentit sobretot de no moure's per un elitisme classista, hagin optat per portar els seus fills a l'escola pública, però exigint la seva qualitat pedagògica i el pluralisme ideològic.

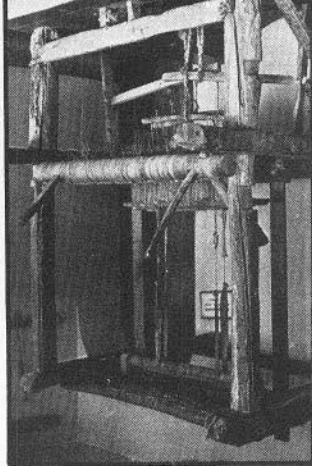
La demanda actual, doncs, d'escola pública té un contingent important de pares que abans portaven els seus fills a una escola privada, activa i catalana, però en veure que l'escola pública es va decantant cap a aquestes característiques i que els mestres nous que hi accedeixen la renoven en aquest sentit, ells també es van inclinant per aquesta opció, en part per convicció ideològica, en part per motius econòmics.

El que passa és que en molts casos, per manca de places, no poden matricular els fills a l'escola concreta que ells volen, propera i de qualitat reconeguda. I el seu desengany és gran, perquè pensen que estan fent una opció socialment important i perquè creuen que hi tenen dret. En el fons ha anat més ràpida la conscienciació dels pares (en els seus aspectes pedagògics, socials, etc.) que no pas l'oferta de places d'escola pública de qualitat.

Caldria considerar que ens trobem en un període de transició: s'han creat noves places d'escola pública, però malgrat l'esforç de molts mestres i la indiscutible qualitat d'alguns centres, no es pot parlar encara d'una qualitat generalitzada en aquest sector. I aquest ha de ser el repte de l'Administració en els propers anys: una escola pública de qualitat per a tothom que hi vulgui accedir.

Per començar, els pares han de mantenir-se fermes en la seva opció per l'escola pública de qualitat a la qual tenen dret i que, per tant, han de reivindicar. Com a problema de fons, cal exigir a l'Administració la seva obligació de millorar constantment la qualitat de l'escola pública, irrenunciable per part de pares i mestres. Però, mentrestant, en el punt concret en què molts pares es troben actualment, l'Administració no pot desconcertar-los amb canvis de sistema de barems d'un any a l'altre, que poden frustrar les expectatives dels pares respecte als seus fills. També els ajuntaments hi tenen un paper, i han de mostrar la màxima transparència en la informació relativa a la matriculació i adoptar una posició d'equilibri en la defensa dels punts de vista tant dels mestres com dels pares.

A la reivindicació d'una escola pública de qualitat per a tothom per part dels mestres, s'hi va afegint ara la dels pares. L'opció per l'escola pública envaeix progressivament un sector important d'aquests. Es comença a produir un canvi socialment significatiu sobre la concepció de l'escola, símptoma, potser, d'un canvi profund de mentalitats. L'Administració se n'ha d'adonar i avenir-s'hi ja des d'ara.

REFLEXIONS A L'ENTORN DEL MUSEU DE MÚSICA DE LA CIUTAT

per Roger Alier

Des de fa uns quants anys —poquets— Barcelona torna a comptar amb un Museu de Música o, més exactament, amb un museu d'instruments musicals i, complementàriament, d'estris de fer música, alguns de tipus mecànic d'un alt interès històric.

En primera instància devem aquesta iniciativa a l'impuls ja llunyà del violoncellista i filantrop Josep Ricart i Matas, que el 1946 va aconseguir que l'Ajuntament barceloní d'aleshores posés en marxa un primer Museu de Música a les dependències superiors del Conservatori Municipal del carrer Bruc. La manca de dotacions i la decrepitud del mestre Ricart i Matas van causar la decadència de la institució, que finalment va restar molts anys tancada al públic per manca d'adequació del conjunt. Després, una sèrie d'iniciatives i voluntats reunides van acabar fent possible que s'instal·lés a la Casa Quadras de Barcelona el nou museu, que amb tant d'encert dirigeix Romà Escalas i que ve a reforçar la tradició que Barcelona ha volgut ostentar sempre d'ésser la primera ciutat musical d'Espanya.

Tot i felicitant-nos, per tant, d'aquest nou redreç d'una situació que s'havia espatllat semblava que definitivament, i no pas amb ànim de fer aquella mena de crítiques que són tan freqüents a casa nostra, i que només tendeixen a destruir i no subratllar les coses positives, voldriem fer

unes quantes reflexions sobre el que suposa el guany d'aquest museu, i el que podria suposar si, en general, la didàctica de la música anés per altres viaranyes dels que segueix normalment.

Una primera passa endavant

Davant l'existència d'aquest Museu de Música, la primera passa, didàcticament parlant, és, naturalment, visitar-lo. Visitar-lo un mateix, el mestre, l'ensenyant, per familiaritzar-s'hi, per observar, per recordar que durant molt de temps l'instrument ha estat l'intermediari entre l'home i la música, i que ara encara ho és primordialment, malgrat que alguns dels darrers avenços tècnics ens permetin de reproduir-la i fins i tot crear-la sense fer-hi recurs. I visitar-lo amb alumnes, quan un té una certa seguretat en allò que pot transmetre'ls, en la tasca de preparació feta prèviament, perquè els infants i els que ja no en són tant no es trobin abocats a unes vitrines que, per elles soles, poden suscitar moltes preguntes però poques respostes.

Una de les primeres preguntes és, naturalment: I això, com sona? Com es toca? Però si no s'ha plantejat adequadament la visita, potser la pregunta més important no l'arribaran a formular, i potser seria aquesta: ¿Per què alguns d'aquests instru-

ments han prosperat i s'han convertit en instruments estàndard, instruments «homologats», instruments que es troben a totes les orquestres de tots els països on es conrea la música occidental? I ¿per què alguns altres que van sorgir com aquests, que potser van ésser tan importants com aquests, avui dia només els podem trobar a les vitrines del Museu de Música?

Més preguntes

A partir d'aquest punt, l'ensenyant que acompanya alumnes, o potser el guia, o l'expert, haurien d'exercir aquella funció que en deien la *maieùtica* quan estudiàvem la filosofia socràtica, és a dir, treure més elements de judici, més veritats estimulants el naixement de dubtes, és a dir, suscitant noves i més complexes qüestions a l'entorn del fenomen musical que veiem estès, penjat a les parets i estintolat a les lleixes de les vitrines.

¿Qui feia música amb aquests instruments? Per què? De quina forma? ¿Quina mena de societat era aquesta que permetia que es desenvolupés prou l'interès per la música com perquè un sector de la població s'entretingués a fer funcionar aquests estris musicals per treure'n uns sons? ¿En què ens hi assemblem i en què ens en diferenciem?

Caldrà aleshores l'explicació de l'historiador de la música, i fins i tot la precisió, potser d'un sociòleg per establir les respostes oportunes. La música, art domèstica durant tants de segles; la inexistència de les modernes sales de concerts, el *diletantisme* musical, tan allunyat del modern (i en molts aspectes nociu) concepte de l'artista *divo*, únic i «genial», una de les coses que, en el fons, més mal ha fet a la música en els darrers cent cinquanta anys. Efectivament, davant la impossibilitat d'arribar a les cotes d'altíssim nivell assolides pels pianistes «genials», pels Paganinis redivius del violí, pels cantants de gargamella exquisidament única, la gent senzilla ha abandonat el plaer i la profunditat de la creació de la seva pròpia música. Actualment, a les acaballes del segle XX, paradoxalment, el grau d'analfabetisme musical de les poblacions europees és indubtablement molt més fort que no pas ho era a les acaballes del segle XVIII o a principis del segle XIX i fins i tot que al principi del nostre segle. I això sense par-

lar del desinterès que suposa, en realitat, per a la veritable música, l'adoració de les proeses tècniques de l'interpret, fent allò tan blasmable d'adorar el sant per la peanya.

L'esperit individual de l'instrumentista i el col·lectiu

Bé, pensaran alguns dels que m'hauran llegit amb un deix d'escepticisme fins arribar aquí: però, ¿per què cal escalfar-se el cap i fer llargs anys d'aprenentatge per acabar tocant un sol dels múltiples instruments que ens ofereix la música occidental? Si avui puc engegar un estri mecànic que quasibé toca per mi, ¿quina falta fa un aprenentatge tan sever?

Però és que la finalitat de la música, encara que pot ésser i sovint és necessàriament una activitat individual, un enriquiment personal, pot anar molt més enllà, i cercar una finalitat col·lectiva a aquest camí de coneixements que una educació musical adequada pot proporcionar. De tan allunyat que ho tenim de la pràctica quotidiana, la majoria de les persones que vivim i treballem en una ciutat com la

Saltiri del s. XVIII. Museu de Música (Barcelona)

4 nostra ja ni tant sols pensem en la possibilitat que hem deixat perdre d'aprendre a fer música col·lectivament. De la mateixa manera com moltes persones han après a jugar uns dobles de tennis, o simplement a reunir-se a prendre cafè i a sostenir una conversa, passant-se les frases i intercanviant idees i punts de vista, de la mateixa manera hauria d'ésser natural que quatre, cinc, tres o divuit persones fossin capaces de reunir-se en un moment donat per interpretar un dels moltíssims quartets, tríos o quintets de corda que hi ha en el repertori universal, o bé per tocar una petita simfonia per a instruments de corda... o, si convingués, una gran simfonia, un oratori (amb la col·laboració sens dubte entusiasta d'un cor d'aficionats com tants n'hi ha a Barcelona), etc.

Serà fàcil pensar que aquestes idees llisquen pel pendent de la utopia, i és totalment cert: pensar en aquestes coses a la Barcelona de la fi del segle xx és una veritable utopia, llevat d'uns pocs casos que practiquen exactament això que he exposat més amunt, ja que encara en queden alguns. D'altra banda, que hi ha la llavor per fer-ho ho demostra la mateixa existència d'aquests cors que suara esmentava: la presència d'aquests grups és la ma-

teixa resposta a la voluntat col·lectiva de fer música que ha sobreviscut a la manca de domini d'un instrument a través de l'exercitació del més noble que hi ha: la veu humana, l'únic instrument que no requereix intermediaris.

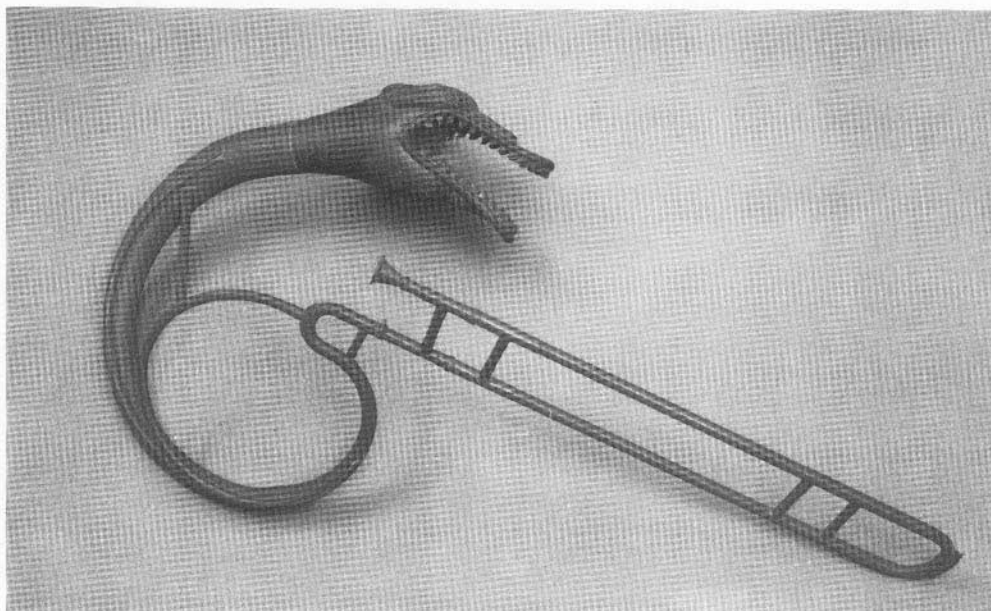
Però no oblidem que el llenguatge instrumental té les seves virtuts i peculiaritats, i que el cantar en un cor és una cosa, i tocar un instrument n'és una altra, i un quartet vocal no serà mai el mateix que un quartet de corda.

És, doncs, una utopia pensar en aquestes coses, però si la visita a un museu de música pot plantejar aquestes qüestions, s'haurà fet la primera i tímida passa envers la desutopització de la utopia.

Un «safari» musical

Les passes següents dependran també de la iniciativa del visitant o de la persona que el guia. Efectivament, perquè fins i tot en el cas que la visita al museu comporti l'audició enregistrada del so original de l'instrument —i em consta que ja es té previst de fer-hi coses en aquest sentit—, l'audició obtinguda continuarà essent de museu. La passa adequada és, na-

Bucci del s. XIX. Museu de Música (Barcelona)

turalment, anar tot seguit a veure els instruments en estat «natural», gairebé com si recomanéssim, després d'una visita al zoològic, d'anar a veure els animals en llibertat.

Afortunadament, en el nostre cas, el «safari» musical és més fàcil, encara que no hi veiem totes les espècies, sinó només precisament les «homologades», que dèiem abans. Cal anar a sentir una orquestra, i anar-la també a veure: veure com es conjuminen les sonoritats dels instruments, com es combinen els timbres, com sonen tots alhora; com es destaca un solista, i després un altre, com un director condueix el conjunt i com li imprimeix la seva visió de l'obra interpretada... en definitiva, tot un món d'observacions i d'informacions que bé caldrà concloure que requereix no una, sinó diverses, múltiples expedicions a veure la música «en viu», en el seu estat natural.

I aleshores descobrireu, perquè una ciènciera en treu una altra, que si voleu realment fer-vos el càrrec de tot això que us he dit, i d'unes quantes coses més que anireu descobrint a mesura que us aneu immersint en el món musical, que cal aprendre, a més, a escoltar la música, a desxifrar el contingut de les obres musicals, a desentrellar les característiques de les composicions, a identificar els sons dels instruments, a reconèixer els estils i les formes que les diferents èpoques han anat aportant al llegat musical que s'ha anat reunint al llarg dels segles, sense oblidar l'assimilació i l'interès pels problemes de la música d'avui dia, tractant de comprendre'ls i interpretar-los adequadament.

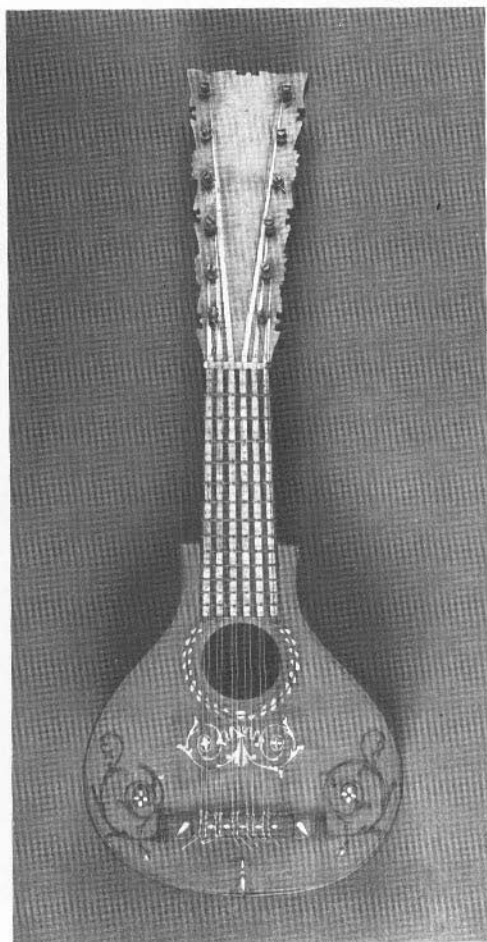
Descobrireu, finalment, que si heu fet totes les passes a dalt indicades, de la simple visita al Museu de la Música heu arribat a internar-vos plenament en el complexíssim món de la música, complexíssim, però apassionant, i que pot transformar una vida, obrint-li un camp insospitat d'al·licients que els no «iniciats» no poden arribar ni a imaginar, i que els que es queden en la frontera de la música lleugera —tan respectable com vulgüeu— només graten superficialment.

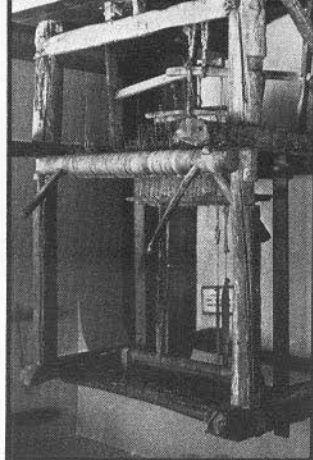
No pretenc dogmatitzar, i concedeixo totes les objeccions que es poden fer a les meves paraules. Jo mateix en proposo algunes, i ara mateix, aquesta: segons aquest model, anar al Planetàrium hauria de desembocar, naturalment, en l'entusiasme imparable per l'astronomia i la dedicació

més completa a aquesta ciència; l'anada a l'Aquari hauria acabat desembocant en una carrera de biologia.

És cert. I, per tant, també podeu anar al Museu de Música, mirar encuriosidament quatre vitrines, quedar-vos amb unes quantes preguntes al magí, entornar-vos-en a casa i escoltar la *Cinquena simfonia* de Beethoven alguna vegada, tot brandant el cap a impulsos de la melodia. És una altra opció, i ben legítima per cert.

Bandúrria del s. XIX. Museu de Música (Barcelona)

CONSIDERACIONS RESPECTE A LA PREPARACIÓ D'UNA VISITA AL MUSEU, DES DE L'ESCOLA

per Carme Prats

Cap del Departament d'Educació
del Museu de Zoologia
de l'Ajuntament de Barcelona

Introducció

Aquest article és adreçat als ensenyants usuaris actuals o potencials del Museu de Zoologia i, per extensió, als de qualsevol museu.

En principi, voldria donar unes pautes generalitzables, tenint present que són fruit d'una visió personal obtinguda des del Departament d'Educació d'un Museu de Zoologia, a través de les experiències viscudes en la utilització didàctica de les nostres exposicions.

La idea general amb què s'hauria de començar llegint les següents pàgines és la no existència d'una recepta o fórmula magistral per fer d'una exposició un recurs didàctic. No obstant això, també s'ha de tenir present la certesa que previ a la sortida del Centre d'Estudis, ha d'existir sempre una preparació. O sigui: uns objectius (formatius, d'aprenentatge, lúdics o la combinació de tots tres); una planificació de la realització de la visita, i un seguiment o avaluació de l'efecte i el valor educatiu de l'activitat, al nivell que sigui (impresió intuïtiva, treball posterior, etc.). L'avaluació és necessària per poder rectificar, mantenir o millorar el treball en una altra ocasió. Dit d'una altra manera, tenir una intenció i posar els mitjans per poder després ser objectivament crítics i millorar els plantejaments següents.

Fins aquí res desconegut pels professors. En els apartats que segueixen possiblement tampoc no gaires novetats, potser només l'esforç d'abocar per escrit un seguit d'idees per fer pensar els ensenyants. Més enllà, un desig de dir com veiem des del museu la preparació de la visita a les nostres exposicions per ajudar a obtenir-ne amb poc esforç un alt rendiment.

L'ensenyament informal i l'ensenyament formal

S'entén per «ensenyament informal» aquell que es dona fora les aules, o sigui, a través dels mitjans de comunicació i de les activitats de centres culturals, com per exemple els museus. El nom li ve donat no perquè es tracti d'una forma d'aprendre poc rigorosa o poc científica, sinó precisament per diferenciar-lo del que s'obté obligatòriament en els centres d'estudis, escoles, instituts i universitats, tots ells responsables del que anomenem «ensenyament formal».

En els darrers anys hem viscut una renovació general de l'ensenyament formal, tant en els seus objectius com en la forma i metodologia emprada. La utilització dels recursos exteriors a l'aula com a eines didàctiques són evidents. Les sortides de l'escola no solament a la natura sinó a la ciu-

tat, amb objectius específics ben determinats (ja sigui visitar un museu, conèixer una fàbrica o el funcionament d'una emissor de ràdio), s'han quasi generalitzat en diferents tipologies de centres i abastant tots els nivells de l'ensenyament.

Un altre fet que diferencia l'ensenyament formal de l'informal és que el primer es fa en un ambient reduït, ordenat i estable. Generalment també es veu limitat a l'edat escolar, «de formació», edats màximes al voltant dels 25 anys, quan s'acaba un tercer cicle de la universitat.

L'ensenyament informal no té límit d'espai, ni d'ambient, és sempre variable i deslocalitzat (al carrer, a casa, a la muntanya, al cinema, etc.) i no té límit d'edat. Quan s'acaben els «estudis», sigui al nivell que sigui, es continua aprenent. Hi ha gent que ho ha après tot al carrer, però és previsible que una persona «ben educada» treurà un profit màxim del seu entorn tot mantenint una formació permanent, constantment actualitzada.

Les noves tendències educatives a l'escola donen un pes creixent a l'ensenyament de pautes i mecanismes que facilitin l'aprenentatge sobre objectes, fets i ambients exteriors als centres docents. Aquest ambient extern és i serà en el futur sempre present i finalment és l'ambient en el qual les persones viuran la major part de la seva vida. Un «excel·lent» alumne d'una escola tancada i estàtica pot ser fàcilment un perfecte fracassat fora de l'escola, més encara que els companys menys «treballadors» o menys adaptats.

Reconeguda, per tant, la importància dels canals d'ensenyament informal en l'educació, s'ha d'iniciar la reflexió de com utilitzar aquests recursos per tal que les activitats siguin qualitativament bones i perquè mai no representin una distorsió de l'ensenyament formal, sinó un complement. En conjunt es tracta d'optimitzar els resultats d'una sortida escolar que en principi resulta costosa en esforç personal, àdhuc econòmic.

Les exposicions plàstiques

Com ja he dit, em referiré a la utilització didàctica del Museu de Zoologia de l'Ajuntament de Barcelona.

El nostre museu ofereix, a través del Departament d'Educació, diversos serveis orientats a plantejar activitats per a pro-

fessors i per a grups escolars. Aquesta vessant divulgativa i formativa del museu es basa principalment en: assessorament didàctic i zoològic, cursos per a ensenyants i elaboració de material didàctic. Totes les activitats són lligades a les exposicions, col·leccions i seccions del museu.

Les exposicions són però, el nivell més directe de comunicació amb els visitants i també el més utilitzat pels professors i estudiants. Reflecteixen la ideologia temàtica i estètica dels qui treballen al museu, i de l'anàlisi de les exposicions a través del temps s'entreveu l'evolució científica i tècnica de la societat i del museu, així com l'interès i preocupació del centre per expandir els seus treballs i dels avenços generals de la temàtica que conté. Aquesta anàlisi cal fer-la evidentment en el context de les possibilitats econòmiques i de personal de cada museu, massa insuficients en general pel que fa als museus no privats.

Ens centrarem en la utilització de les exposicions com a complement d'un tema o assignatura feta en els centres d'estudi, a càrrec exclusivament del professor.

El nostre museu ofereix un servei de monitoratge i l'assumpció total de la visita en temes molt específics com és ara el conèixer l'Apiari. La tendència per que fa a acompanyar visites escolars, si l'objectiu de la visita és reforçar i ampliar els continguts apresos en els centres, és que sigui

Vista general de la Sala de Sistemàtica del Museu de Zoologia.

8 el professor qui faci el monitoratge, i no el personal del museu. El fonament d'aquesta orientació no es basa en el fet que sigui més còmode per a nosaltres estalviar-nos conduir els grups, sinó que estem convençuts que passar la responsabilitat de l'activitat al professor implica que aquest se la plantegi seriosament, tenint present què pretén i com acoblar-ho a les característiques del seu grup escolar.

Com a mesura pràctica intermèdia, el monitoratge des del museu per a les visites complementàries als temes escolars consisteix en una introducció de benvinguda en què s'informa el grup d'aspectes propis del museu: història, forma de preparar material, contingut de l'exposició... Aquest tipus de visita, preferentment per a centres de fora de Barcelona i amb sol·licitud prèvia d'atenció, no pot adreçar-se a tots els grups escolars que visiten el museu. La demanda supera en molt la possibilitat d'oferta. Les consideracions que es fan a continuació poden ser útils per a les visites col·lectives amb finalitat docent organitzades pels professors, o sigui, per la immensa majoria de les nostres visites de grups d'estudiants.

Requisits formals per fer una visita al museu

La condició prèvia imprescindible per visitar el nostre museu en grup (i la majoria dels de Barcelona) és demanar amb

suficient antelació la reserva d'espai al museu. Això vol dir telefonar o anar personalment al centre amb l'objecte de reservar el dia, l'hora i la durada de la visita.

Aquest requisit és molt més important del que pot semblar des de fora. L'organització temporal i espacial dels grups d'escolars que vénen amb objectius, nivells i en nombre diferents és difícil. No sempre en la pràctica es reproduïxen les previsions fetes sobre el paper. Penseu, per exemple, que arribar amb un retard o entrar abans d'hora, o sigui, «no ser puntual», pot desgavellar el funcionament de totes les visites concertades del dia. Si hi afegim les errades a l'hora de demanar la visita per part de l'ensenyant o a l'hora d'interpretar-la per part del museu, els petits entrebanc diaris poden arribar a tenir un efecte considerable en la majoria de grups que vénen un mateix dia.

Per tal de minimitzar possibles situacions de malentès, la primera recomanació és que sigui sempre el professor que ha de fer la visita, qui la concerta amb el museu, detallant el servei i la part del museu que desitja visitar, com també el nombre i nivell dels alumnes que durà, també si vol i pot tenir monitor, etc. El temps d'antelació amb què cal fer la sol·licitud és variable. Com a data orientativa, al nostre museu, des de febrer d'aquest any 1986 teníem plenes les sales d'exposició fins a darrer de maig.

Per tal de millorar el rendiment de la visita cal:

- Puntualitat.
- Preparació prèvia dels alumnes, tant en continguts com en motivació.
- Mantenir un ordre en fer la visita, respectant les altres persones que estan compartint amb ells l'exposició.
- Portar un nombre suficient d'acompanyants en relació a les característiques del grup.

Consideracions qualitatives per obtenir un bon rendiment d'una exposició

En l'aprofitament didàctic d'una exposició hi intervenen molts factors, per exemple: el tipus d'exposició, l'objectiu que es pretén, les característiques del grup, el nivell de comunicació entre alumnes i d'ells amb el professor, el nivell i coneixements de l'acompanyant, quin tipus de guió s'ha

Detall d'una vitrina de l'exposició sistemàtica del Museu de Zoologia.

elaborat, la metodologia de treball al museu, etc. Tot i que no existeixen fórmules magistrals per combinar els factors esmentats amb bon criteri, de manera que s'asseguri l'eficàcia de la visita, sí que podem parlar d'unes consideracions generals que s'haurien de tenir presents a l'hora de preparar l'activitat.

La visita prèvia del professor a l'exposició que pensa visitar amb els alumnes, és el primer pas inexcusable per preparar l'anada al museu. L'educador en aquest primer contacte treu una primera impressió, necessària, de l'exposició. Coneix com és estructurada, el seu contingut i nivell, factors que li permeten decidir el mètode de treball adient al seu grup.

El mètode de treball és una característica que s'ha de considerar específicament en cada exposició. Posaré per exemple dues exposicions actuals del Museu de Zoologia: la de Sistemàtica i la d'Ecologia.

La primera, permanent del museu, té una gran quantitat d'exemplars naturalitzats i ordenats segons criteris taxonòmics. Els professors preparen ja tradicionalment guions per nivells, en funció dels seus alumnes. Tenen tendència a fer-los «descobrir» espècies, dibuixar animals o fer fixar l'atenció en detalls anatòmics dels grups zoològics. La tradició d'aquesta exposició s'ha vinculat als temes de coneixement del món animal i el resultat dels qüestionaris que quasi tots els ensenyants preparen per als seus estudiants és evident, per l'ambient de treball observable al museu i el rendiment posterior a l'escola.

L'altra exposició, l'Ecologia, preparada per la Diputació de Barcelona sota la idea del professor R. Margalef, té unes característiques diferents a la de Sistemàtica, que hem esmentat. Amb més de cent plafons distribuïts en vuit àmbits diferents, resulta una exposició llarga, molt documentada i amb diferents nivells d'informació. Des del punt de vista plàstic s'han incorporat tècniques modernes per fer-la engrescadora: vídeos, jocs i plafons manipulatius.

Estem fent un seguiment didàctic d'aquesta exposició, i el primer fet que hem constatat és la dificultat dels ensenyants per elaborar guions o mètodes alternatius de seguir l'exposició.

La majoria dels guions són força rígids i provoquen el cansament de l'alumne, en el sentit que no frueix de l'exposició com hauria de poder fer. Més que fixar-se en el

sentit dels plafons i tractar de fer-se preguntes i cercar les respostes al seu entorn, trobes els alumnes «copiant» textos desesperadament. En preguntar-los, per exemple, què els ha agradat més, responen que no han pogut veure l'exposició.

A l'altre extrem, els alumnes que vénen sense cap guió ni orientació. En aquest cas un molt petit tant per cent s'interessa, la majoria d'alumnes van absolutament despitats i l'altre petit tant per cent restant «passa» de tot. Aquesta situació és molt marcada, per exemple, als alumnes de 1r. de BUP.

Ambdues situacions ens plantegen el dilema de buscar la dosi equilibrada de guió i orientació al tipus d'exposició.

Preparació de la visita

Per optimitzar els resultats d'una visita s'ha de prendre com una experimentació rigorosa que requereix una planificació, el seguiment i arribar a extreure'n unes conclusions.

Partim de la base que el professor coneix els seus alumnes i té un objectiu educatiu (el que sigui!) quan els porta a visitar un museu. El procés s'ha d'iniciar, com hem dit, anant a conèixer l'exposició «sobre el terreny». En aquest punt el Departament d'Educació pot assessorar-lo i documentar-lo tant en contingut com en la forma que pot ser més adient de veure l'exposició.

Visita especial al Museu de Zoologia, per un grup de preescolar, sobre les abelles.

Després de veure l'exposició comença una fase essencial: adaptar-la al nivell i condicions dels alumnes, tenint presents els objectius que es volen treure de la visita. Ja hem dit que no hi ha «receptes» idònies: fer servir el sentit comú i la capacitat didàctica que els ensenyants es presuposa que tenen, a més d'elaborar l'estratègia de la visita, serà suficient.

Tanmateix sigui quina sigui la visita, es requereix aquesta conducció que ha de fer el professor.

El resultat serà preparar uns guions o no preparar-los; veure tota l'exposició o només una part; fer la visita individualment o per grups; deixar un temps lliure abans o després de seguir un qüestionari estricte, etcètera. Qualsevol d'aquests mètodes inclou una intenció necessària i quedarà únicament el punt crític per concloure el programa. Em refereixo a l'observació dels alumnes durant la visita i tractar d'investigar el resultat més o menys encertat de la visita. En conjunt, conèixer si els objectius s'han aconseguit o no i analitzar el perquè.

Cal, doncs, tenir present la forma d'avaluar els resultats, des de la planificació de la sortida. Només així es podrà valorar l'efecte real de l'activitat i segons això, mantenir el mateix mètode o variar-lo per a una altra visita.

En didàctica, l'assaig-error rigorós ha de contemplar-se. Així podrà evolucionar la qualitat de l'ensenyament, almenys quasi al ritme que canvien els alumnes, les relacions familiars i els «valors» socials en aquesta modernitat que ens ha tocat viure.

Nota final

Al Departament d'Educació del Museu de Zoologia fa uns anys que ens dediquem a recercar la influència de les exposicions en l'aprenentatge dels escolars.

Fruit d'aquest treball tenim una experiència molt vinculada a les escoles, amb uns resultats prou expressius i en el mateix sentit que s'ha volgut donar a aquest article.

Entrada a l'exposició L'Ecologia.

L'experimentació va ser possible per la col·laboració dels professors de sisè d'EGB de divuit escoles de Barcelona, distribuïdes en vint-i-cinc grups amb un conjunt total de 752 alumnes.*

L'experiència va consistir, a grans trets, a comprovar el valor educatiu de dues exposicions: les Abelles i la Sistemàtica animal, com a complement de la preparació de tots dos temes des de l'escola.

Es van valorar cinc conceptes educatius: coneixements, lògica, observació, motivació i creativitat.

Tot el procés de l'experiment va suposar una planificació estricta, no solament de la visita sinó del contingut dels temes des de l'escola, del material de consulta i d'aquelles condicions escolars que va ser necessari controlar per uniformitzar les condicions (tan com va ser possible) de les diferents escoles.

També es va estudiar la manera de preparar qüestionaris vàlids per avaluar l'efecte de les dues exposicions en les cinc variables educatives esmentades. L'anàlisi de les dades resultants dels qüestionaris s'ha fet des de molts punts de vista: els temes; les variables més relacionades amb l'aprenentatge (coneixements, lògica i motivació) respecte les altres (observació i creativitat); diferències associades al sexe (si nois i noies responien igual), etc.

Vull remarcar algunes de les conclusions assolides en l'experiment concret que he descrit. Tot i que són resultats específics d'un estudi determinat, poden tenir algun aspecte generalitzable.

Vàrem constatar que:

1. Les visites ben preparades des de l'escola, actuaven en:

a) L'acceleració del procés de maduració dels estudiants, respecte al ritme corrent del curs escolar.

b) L'increment del nivell d'adquisició de conceptes bàsics de biologia.

c) L'augment de la motivació i l'interès per les Ciències Naturals.

* El nostre agraïment als professors de Ciències Naturals i als alumnes de sisè d'EGB (curs 1980-1981) de les escoles següents: Bàrkeno, Benjamí, Betània, Coves d'en Cimany, Escoles del Bosc i del Mar, Grim, Jesús Nazareno, Laietània, Academia Luján, Nabi, Ntra. Sra. de la Merced, Pau Casals, Sadako, Sta. Anna, S. Vicente de Paul, Teresa de Jesús i Virgen del Pilar.

2. Respecte a l'efecte concret de les dues exposicions:

d) Preparar qualsevol tema (abelles o classificació animal) és millor amb el complement del museu, que fent-ho només a l'escola, quant als coneixements assolits.

e) El tema de les abelles preparat al museu té, a més, un efecte positiu en la motivació dels alumnes.

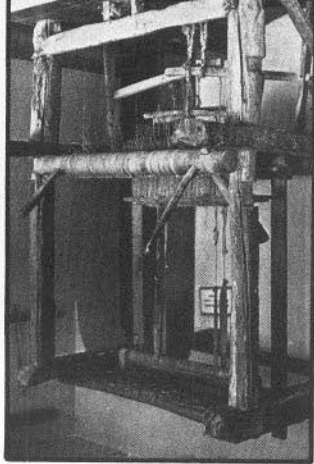
f) Preparar un tema o altre al museu, té influència positiva en el tema que es prepara exclusivament a l'escola.

S'han obtingut altres conclusions interessants, per exemple, en les diferències de puntuació que donen els professors de les escoles mixtes, els de les escoles femenines i l'experimentadora del museu; o en les diferències de resultats lligades al sexe.

En síntesi, una sèrie d'estímuls per a la reflexió d'aspectes tan fonamentals com són: la subjectivitat, la didàctica i els qui, tot interactuant, la practiquen.

L'activitat didàctica a l'entorn de l'exposició temporal L'Ecologia ha estat abundosa i intensa.

TREURE SUC DELS MUSEUS D'ART

per M.ª Teresa Guasch

1. Per què anem a visitar un museu d'art?

Des de la perspectiva del departament d'educació del Museu d'Art Modern, et pots adonar de la multiplicitat de raons per les quals una escola tria de visitar aquest museu. Si deixem de banda aquelles relacionades amb la seva localització, veïnatge o condicions gratuïtes d'entrada¹ que, de primer antuvi, el fan particularment atractiu, i ens centrem en els motius més lligats a la seva entitat com a institució museística i al seu contingut artístic, ens trobarem amb l'escola interessada que els alumnes coneguin què és un museu i el significat del seu patrimoni artístic, amb el mestre que li cal posar en contacte els nois amb l'obra d'art per propiciar una millor educació estètica, i amb aquells que entenen el caràcter pluridisciplinari de l'obra d'art i utilitzen el museu com a recurs per a l'educació integral.

Totes són raons vàlides que es poden argumentar per a la defensa del museu com a entitat amb un paper formatiu i alhora lúdic dins la societat, un museu que ha de servir a l'estudi i a la delectació.

1. Situat al mig del parc de la Ciutadella, ideal per a l'esbarjo dels nois; al costat del Zoològic i de dos museus de ciències naturals que permeten combinar la visita; en el mateix edifici que el Parlament de Catalunya, on es fan també visites per a escolars. El Museu d'Art de Catalunya està en unes condicions similars, al Parc de Montjuïc, rodejat de museus i al costat del Poble Espanyol.

El que ja sap una mica de greu és quan, des de l'escola, es desestima o no es planteja degudament qualsevol d'aquests dos importants vessants del fenomen educatiu.

Perquè el museu d'art és una font inesgotable de recursos per aconseguir allò

Museu d'Art de Catalunya. Secció Art Romànic. Alumnes de 6è. d'EGB prenen apunts plàstics.

que se'n diu «aprendre tot jugant» i «educar delectant», per citar un parell de frases fetes. Si cara a l'organització de la sortida escolar convé entrar a visitar un museu d'art, bé; però *plantejem la visita seriosament*, si no, no ens ho passarem gens bé, ni els mestres, ni els alumnes, ni el personal del museu; i el que és pitjor, els joves estudiants no hi tornaran mai més, i sempre els quedarà la sensació que els museus són grans, freds, plens d'objectes «importants» i, sobretot, molt avorrits.

Els museus són grans, sí. I freds també. Però us podem assegurar que si entrem al museu amb una idea clara del que volem veure, ens limitem a triar un sector o una selecció d'obres determinades, connectem la lectura d'aquestes obres amb les possibles motivacions del grup, que el mestre coneix bé, i portem preparada una feina concreta a fer, el museu no ho sembla de gran, ni fred. Perquè no ens hem perdut per les sales i els passadissos, perquè hem tingut temps per veure tot allò que volíem, perquè hem disposat de la informació necessària i perquè, pas a pas, ens hem interessat per allò que fèiem al museu. I així, no ens ho ha semblat de gran, el museu, ni fred. I als objectes «importants» els han caigut, a poc a poc, les cometes. Hem anat veient en relació a què i per què aquestes obres eren importants, les hem observades amb els ulls i amb tots els nostres sentits, n'hem captat sensacions i suggeriments i també les hem enteses, com a part de la història de l'home i com a testimoni del pas de l'home per la natura i la societat. I així la visita al museu no ens ha semblat pas avorrida i, a més, hi hem de tornar!

Ara bé, suposant que penseu com jo, cal saber com es pot fer això de connectar unes determinades obres amb els possibles interessos del grup. El mestre coneix perfectament el grup, però no podem esperar que —al contrari del que molta gent pensa—² també s'hagi de conèixer fil per randa els museus.

Per tant, és el museu el que ha d'oferir al mestre la suficient informació sobre les obres, les publicacions adequades i els serveis necessaris que li permetin seleccionar el tipus de visita, tema, introducció, itine-

rari i treball a efectuar. El mestre té dret a tenir això i el deure d'exigir-ho. El patrimoni artístic dels museus no es mantindrà dins la nostra memòria col·lectiva fins que no fem possible que les noves generacions el coneguin amb la intel·ligència i els sentits. Anem, doncs, a visitar els museus d'art i exigim com a mestres i com a ciutadans poder fer aquesta visita seriosa i lúdica.

2. Als museus d'art, ¿és millor portar-hi els nois més grandets?

Tampoc no és això, oi? No comencem a classificar els museus d'art com si fossin pel·lícules «3R». A cada edat pertocarà enfocar la visita de manera diferent. Caldrà tenir en compte el tipus de contacte anterior que l'alumne hagi tingut amb els museus, assegurar l'adquisició de conceptes bàsics i adaptar-nos al marc d'interessos i coneixements de la vida quotidiana i escolar.

Jo us proposo el següent programa, que no tinc inconvenient a presentar detalladament, punt per punt, en properes ocasions. De moment, per raons d'espai, aquí teniu una visió general de les possibles utilitzacions dels museus d'art des del marc de l'escola.

Museu d'Art Modern. Sala Contorn Entorn de Guinovart. Alumnes de 8è. d'EGB, observar, sentir i captar impressions. (Foto: Josep Gri.)

2. Paradoxalment, en un món altament especialitzat, els mestres són uns professionals estranys que hom suposa que han de saber de tot.

ESCOLA

MUSEUS D'ART

Nivells		Àrea/es	Temes de visita	Tipus de treball ●	Objectius ●
EGB	Cicle inicial	EXPERIÈNCIES PLÀSTICA LLENGUA *	Un conte al museu	Col·loqui davant d'una obra Ensenyem a mirar	Iniciar contactes: Museu-Art
	Cicle mitjà	SOCIALS PLÀSTICA LLENGUA *	Què és un museu? Qui és i què fa un artista	Relacionem l'obra i l'home	Presentar la institució museu Relacionar i diferenciar l'expressió artística i el treball
	Cicle superior	SOCIALS PLÀSTICA LLENGUA *	Els rastres de l'home La història a través de l'art	Analitzem i deduïm	Contextualitzar Art-Història
FP	1r. grau	HUMANÍSTICA LLENGUA *	El museu com a institució pública. Patrimoni i història	Relacionem creació artística, societat i museu	Presentar la institució museu Contextualitzar patrimoni-societat
	2n. grau	HUMANÍSTICA ESPECIALITATS DIV. LLENGUA *	Art. Tècnica i creació	Observació i anàlisi	Presentar diferents professions relacionades amb el món de l'art
BUP		HISTÒRIA HISTÒRIA DE L'ART FILOSOFIA * LITERATURA *	El museu per dins i per fora. La institució, el contingut, les funcions	Observació	Presentar la institució museu i el patrimoni com a testimonis de l'evolució de l'home
COU		HISTÒRIA HISTÒRIA DE L'ART FILOSOFIA * LITERATURA *	Art i societat. Història dels moviments culturals	Anàlisi Contextualització	

* Àrees i matèries complementàries a la visita.

● Tant els objectius com el tipus de treball assenyalats són només els diferenciadors i específics de cada nivell.

Cal assegurar a cada nova escola (bàsica, professional o institut) la presentació de la institució museu i la relació dels objectes d'art amb la societat. L'escola unitària pot treballar aquests dos temes a diferents nivells. Podríem afegir quins museus d'art són els més adequats per a cada tema i tipus de treball, on trobarem la informació necessària, quin material editat existeix, quins serveis ofereix cada museu... però no ho farem, es tracta d'obrir camins i els protagonistes sou vosaltres, els mestres. Alguns museus disposen de departament d'educació i, a Barcelona, existeix un servei general anomenat Servei Pedagògic de Museus on us poden assessorar degudament.

I encara una altra qüestió: fer un parell o tres de visites als museus d'art en cada etapa de l'ensenyament no és cap cosa exagerada. Primer, perquè podem disposar de més d'un museu d'art a les rodalies. Segon, perquè, si hem d'utilitzar repetidament el mateix museu podem treballar temes i seccions diferents. Tercer, hem de distanciar les visites suficientment per donar a l'activitat un caire de novetat. I, quart, ¿per què no ens podem «encantar» davant les coses que ens agraden tantes vegades com vulguem? El condicionant més seriós és que la visita ha d'estar ben preparada.

3. Com preparem una visita al museu?

El primer contacte del mestre amb el museu sol fer-se per via telefònica. Si s'encerta la persona adequada molt probablement acabareu concertant amb ella o el departament d'educació una entrevista en la qual podreu preparar conjuntament el tema i l'organització de la visita.³ Si no teniu sort obtindreu una informació del tot insuficient i de totes totes haureu d'acabar anant al museu a preparar-vos tots la visita, recollireu les publicacions que podreu i la vostra iniciativa i creativitat farà la resta, això sí no us desanimeu abans i ho deixeu córrer.

Però mai no porteu els nois a visitar un museu que vosaltres no conegueu mínima-

ment; la vostra inseguretat es transmet i la poca connexió amb els interessos del grup acaben per espatllar-ho tot.⁴

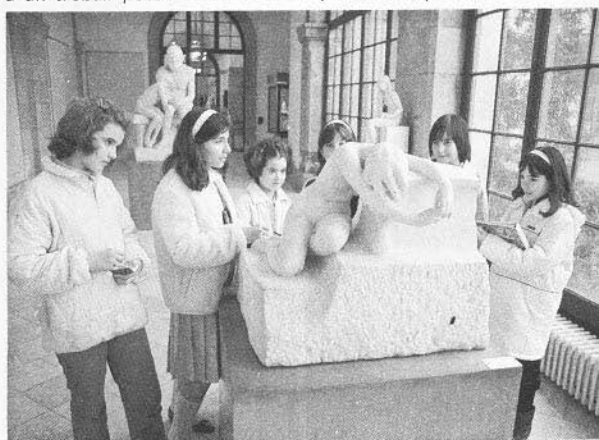
A continuació es tracta d'engrescar altres col·legues de l'escola per rendibilitzar la visita com a recurs didàctic per a altres àrees. Així no sereu l'únic molest subjecte que trasbalsa la rutina escolar demanant hores a altres classes per realitzar una sortida escolar. Com més assumida sigui la visita a nivell de claustre millor funcionarà tot. A més, recordeu que no és possible circular per la majoria de museus amb un grup de més de vint persones; per tant una classe típica de 35-40 alumnes haurà de portar dos acompanyants.

A l'escola comença la motivació dels alumnes de cara a la visita: la preparació del tema del programa escolar amb uns recursos que ens estan acostant al museu⁵ i la mateixa preparació de la visita, organització i material de treball que es pensa utilitzar. Cal deixar veure el programa de

4. Els departaments d'educació mantenim correspondència i fem tramesa de material didàctic a escoles de fora de Catalunya que en viatges d'estudi han previst fer una visita al museu. A la resta de l'Estat comencen a haver-hi departaments d'educació als principals museus estatals o locals.

5. Alguns departaments d'educació solen tenir servei de préstec de sèries de diapositives amb els comentaris corresponents per a la introducció de diferents temes.

Museu d'Art Modern. Sala d'escultura modernista. Equip d'alumnes de 8è. d'EGB prenen notes per a un treball posterior a l'escola. (Foto: Josep Gri.)

3. Al Museu d'Art de Catalunya, Museu d'Art Modern i Museu Picasso hi ha Departament d'educació; hi trobareu material didàctic i gent especialment preparada, que us orientarà i assessorarà.

16 la visita i la seva connexió dins el programa escolar, sobretot en funció de la motivació inicial i del treball posterior de reflexió i anàlisi.

Es millor començar la visita al museu amb una introducció oral i/o àudio-visual, on es rep l'acolliment del museu i es presenta el tema que es va a treballar. Aquest primer contacte és important perquè és de les primeres imatges que donarà el museu com a institució⁶ i que marcarà el tarannà predominant al llarg de la visita.

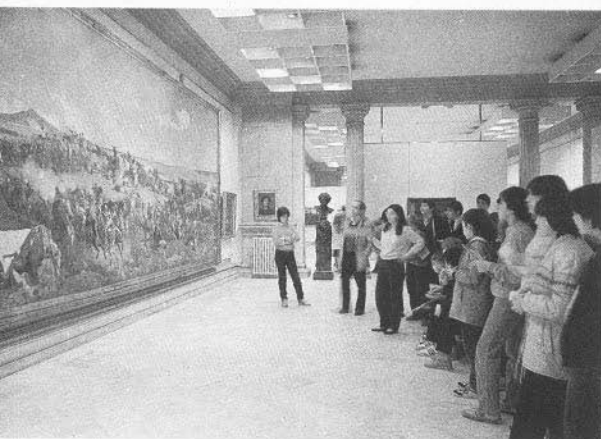
En alguns casos el mestre tria que es faci una conferència sobre el tema, comentant diapositives, murals o maquetes.

El recorregut per les sales ofereix diverses possibilitats, visita comentada, presentació general de conjunt, observació i anàlisi de determinades obres, col·loqui davant d'un sector o obra especial... És el moment en què cadascú es posa en contacte amb aquelles obres significatives del tema que ha treballat a classe, en què es troba amb la realitat d'un valor patrimonial i atribuït, compartint en part l'espai i el temps amb aquell objecte tractat de ma-

---

6. La superprimera imatge de la institució-museu és l'edifici i l'entrada al vestíbul: el jardí, les escales, el mur quasi impenetrable de la taquilla, la recollida de bosses, màquines de retratar, cigarretes, xiclets... tot això presidit per personal del cos de seguretat i vigilància.

Museu d'Art Modern. Sala Fortuny. Alumnes de 8è. d'EGB en una visita comentada. (Foto: Josep Gri.)

nera especial només pel fet d'estar conservat al museu.

En general val la pena d'estructurar el paper on l'alumne ha de prendre apunts i sistematitzar una mica la feina. En acabar el recorregut es pot organitzar un col·loqui amb mestres, alumnes i personal del museu.⁷

De nou a l'escola, esbrinem les impressions i opinions que la visita al museu ha provocat. Posem en comú el treball realitzat i el comentem plegats. En realitat és aleshores quan al mestre se li desvetlla la quantitat de possibilitats reals que la visita al museu ha obert. La personalitat, el coneixement de continguts, la capacitat de raonament, d'expressió escrita i creativitat dels nois se solen manifestar amb força naturalitat en els treballs realitzats durant la visita i també en els que es plantegen a l'escola com a resultat d'aquesta.⁸

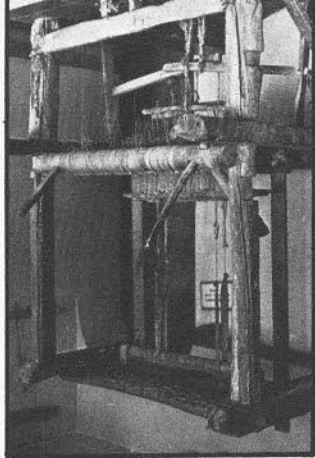
4. Fem una altra sortida?

De fet, si hem aconseguit fer «viure» el museu de tal manera que hagi entrat a formar part de la realitat ambiental del noi, no ens sorprendrà gens que es realitzi una associació entre el patrimoni museístic i el patrimoni arquitectònic urbà o l'activitat cultural del moment. Així, si hem fet una visita sobre el treball de l'artista és possible que surti la proposta d'anar a veure un determinat taller o una escola de belles arts. Si al museu hem anat a tractar el tema del Romànic, ens podem proposar una excursió al Pirineu o una visita a Sant Pau del Camp. O senzillament, tot allò que han après els permetrà mirar amb uns altres ulls els carrers, les places i els edificis que els envolten i els donarà opció d'omplir el seu temps lliure amb noves possibilitats.

---

7. A alguns museus hi trobareu la possibilitat de realitzar pràctiques o tallers en sales de treball especialment acondicionades.

8. El Servei Pedagògic de Museus ha posat al vostre abast els primers resultats sobre la investigació de l'aprofitament didàctic dels museus d'art, presentada darrerament a Barcelona mitjançant l'exposició «L'Escola va al Museu», capella de l'Antic Hospital de la Santa Creu, novembre 1985-gener 1986.

DE LA GAL·LÀXIA GUTENBERG, A LA GAL·LÀXIA ICÒNICA

17

per Imma Socias

1. Preàmbul

Des del segle xv al xx, el creixement de la imatge ha estat exponencial, sobretot en els últims temps, en què a causa dels considerables canvis socials i al ràpid desenvolupament tecnològic, aquesta ha pres una gran dimensió i ha proliferat extraordinàriament en tots els àmbits de la vida col·lectiva.

¿Com incideix aquesta situació a l'escola? A gran trets, l'escola continua articulant-se en dues direccions principals:

a) Es comporta com si encara fos l'únic transmissor de cultura, considererant quasi una banalitat l'aprenentatge no «reglat».

Tiziano, «Venus i Eros» (Uffizi).

¿Cal continuar llegint només aquesta mena de «textos», o al contrari s'ha d'ampliar el camp de visió/actuació?

Així no defineix el seu rol en la societat de la informació, en la qual en el temps extraescolar es dona una quantitat ingent d'informació, d'aprenentatge espontani, aspecte que modifica directament els continguts i actituds de l'escola.

D'altra banda, és necessari advertir que aquesta franja d'aprenentatge «indirecte» s'incardina dins de la denominada «cultura de masses», en la qual l'home és un fruïdor passiu i planificat.¹ Circumstància més que inquietant, si tenim alguna mena de preocupació pels futurs ciutadans d'aquest país.

b) L'escola continua privilegiant com a mitjà de transmissió del saber —¿i de quin saber?— la forma literària, considerant la paraula com l'instrument més adequat de comunicació i aprenentatge, oblidant o ignorant que no hi ha superioritat, sinó diversitat de llenguatges.

L'escola té el deure inexcusable d'equipar els nois/noies amb els llenguatges tradicionals, però també amb els nous llenguatges lògics, matemàtics, icònics o altres. Precisament, el llenguatge icònic, un dels més generalitzats, ha de tenir cabuda fefaent en el si de l'escola, en la qual pot constituir, a més, una excel·lent eina d'aprenentatge, atès el seu nivell de concre-

1. Eco, U., *Apocalípticos e integrados ante la cultura de masas*, Lumen, Barcelona 1973.

Tiziano: «Venus estirada» (Uffizi).
La imatge disposa d'un conjunt de signes
que constitueixen un llenguatge específic.

ció/concisió més elevat que el discurs verbal.²

Tanmateix, la persistent omisió d'aquesta nova situació produeix una assimetria cada cop més accentuada entre el que l'escola i la societat demanen i ofereixen. Per corregir aquesta dinàmica caldria, com a primera mesura, rendibilitzar els recursos de la mateixa escola, adequant-los a la realitat social, i construint ponts que salvessin la fractura existent entre escola/societat.

Anem, ara, a suggerir dos dels components que creiem bàsics per a l'escola de l'ara/futur, i que són l'aprenentatge de la lectura icònica i la creativitat, aspectes que presenten una imbricació entre ells.

2. Mirem, però no veiem

Aquesta afirmació la feia Gombrich,³ i tenia raó. I és que per «veure», és a dir, per llegir el significat/significant de la imatge, és necessari un coneixement i un aprenentatge dels diferents codis que la configuren. Sense aquest coneixement/aprenentatge, hi ha un reconeixement topogràfic de la imatge que genera un lacònic i superficial reflex de la seva realitat. A més, davant d'una mateixa imatge, diferents observadors es fixen en aspectes diferents, i això és així perquè la càrrega perceptual —constituïda per l'intel·lecte, la

psicologia, la fisiologia— varia en cada persona. Heus aquí també la possible riquesa de la imatge. Per això la imatge no sols interessa el procés fisiològic de «veure», sinó que també implica les altres facultats, com ho recorda W. Moro: ⁴ «Les imatges tenen un gran poder cognitiu i emotiu; vehiculitzen alhora un aprenentatge lògic-lingüístic i expressiu-«artístic».⁵

És així que la percepció visual provoca una interdependència entre el pensament, el llenguatge i la creativitat.

L'escola ha dedicat una atenció més aviat escadussera i fràgil a la qüestió de la comunicació visual i de la creativitat. Situació que ve donada per l'existència d'un prejudici encara força estès que considera la imatge i la creativitat com dues qüestions banals, marginals, d'entreteniment dintre del conjunt de matèries que s'imparteixen en els centres escolars. Prejudici que ignora, entre altres coses, que mitjançant la percepció visual es pot estimular l'estructura sobre la qual es funden les categories del pensament lògic com: anàlisi, síntesi, classificació..., o com tan bé diu Arnheim: la percepció funciona d'una forma globalitzada, essent una capacitat que potencia un enteniment totalitzador de la realitat, tant més necessari com més aquesta se'ns presenta fragmentada en múltiples parcel·les.⁶

Tot el que venim dient són raons més que suficients per emprendre una decidida actuació a l'escola. Perquè, certament, no n'hi ha prou de portar els nois/noies als museus, pràctica ja en voga a finals del segle XIX. Aquesta activitat és necessària, però no suficient. El problema que plantejgem va més enllà dels murs dels museus, on generalment sols es dona un tipus d'objecte, l'artístic, per centrar-se en el conjunt d'imatges produïdes, transmises i consumides en el context de la societat dels «mass media».

4. MORO, W., *Didattica della comunicazione visiva*, La Nuova Italia, Editrice, Scandicci, Florència 1986.

5. No tenim ara la intenció de polemitzar sobre «artístic» concepte en revisió quasi permanent. Ens serveix perfectament la definició: «Manera de fer una cosa segons regles, habilitats i destresa», del llatí *ars, artis*. COROMINES, J., *Diccionari Etimològic i complementari de la llengua catalana*, volum I, Curial, Barcelona 1980.

6. ARNHEIM, R., *Arte y percepción visual*, Alianza Forma, Madrid 1980.

2. DORFLES, G., *Las oscilaciones del gusto*, Lumen, Barcelona 1974.

3. GOMBRICH, E. H., *Arte e Ilusión*, G. Gili, Barcelona 1979.

En aquest sentit és convenient que l'escola impulsi l'alfabetització visual i artística dels nois: des d'una tanca publicitària, a l'obra d'art més excelsa i sublim, passant pels vídeo-clips que, per cert, ¿heu pensat mai en la quantitat/qualitat de valors que transmeten aquests nous textos visius que «llegeixen» amb una fruïció envejable tots els nostres nois?

3. Creativitat, per a què?

Diguem-ho d'un cop. La creativitat i l'educació artística no és l'art de ballar a dalt d'un punxó, o qualsevol altre snobisme o postmodernitat, sinó que és un procés d'aprenentatge, de coneixement i de combinació d'aquest coneixement. Com escriu Bartolomeis: ⁷ «La creativitat és la capacitat de mobilitzar forces racionals, crítiques, intuïtives, afrontar problemes i trobar noves solucions.»

Tant la creativitat com l'educació artística interessin l'escola per diverses raons; entre elles citem:

a) Capacita la interrelació entre aspectes diferents, bo i permetent un enfocament pluridimensional de la realitat, o la conjuminació interdisciplinària entre diferents matèries. A més, cal remarcar que pot tenir una incidència notable en el camp de la tecnologia, ja que és sabut que el projecte artístic pot tenir una importància tecnològica, així com el projecte tecnològic pot tenir una implicació artística.

b) Potencia en els nois/noies la capacitat d'innovació/invenció durant el seu procés d'aprenentatge. Capacitats absolutament necessàries en la societat actual que demana individus amb una formació oberta, creativa i amb capacitat de canvi.

c) Permet unir la teoria i la pràctica, dos aspectes cabdals en l'ensenyament. Si el currículum escolar ha separat art i ciència, ara hem de retrobar els mitjans de recompondre la seva unitat.⁸ Aquest tipus d'educació/formació és essencial per a una escola de cultura, però no d'una cultura abstracta que s'evadeix de la vida i claudica davant l'ensulsiada. Es tracta de po-

tenciar una cultura oberta, que s'enfronta amb els problemes que emergeixen d'un determinat moment de l'existència.

4. Un exemple didàctic

Com a model hem escollit un text publicitari perquè és un mitjà molt ric en possibilitats expressives i d'una gran influència en la nostra societat. Aquest ha estat treballat amb els alumnes de COU (Història de l'Art).

Una metodologia semblant també es pot aplicar —i l'apliquem— a l'anàlisi de l'obra d'art, un text fotogràfic o una seqüència fílmica. La metodologia té en compte, principalment, les habilitats i capacitats que els nois han de desenvolupar per poder descodificar correctament el missatge visual. També es treballa el sistema de valors, implícits en la majoria de les imatges.

Cal fer notar que per qüestions d'espai sintetitzem al màxim el model didàctic, ressenyant alguns dels elements que els nois han d'exercitar: *observació* i *descripció* per individualitzar el significat dels diferents signes que apareixen en la imatge. *Classificació* dels distints elements que es donen en el si de la imatge. *Conèixer* i *reconèixer* les regles sintàctiques visuals. *Interpretació* i *globalització* de la informació.

7. BARTOLOMEIS, F., *Scuola a tempo pieno*, Feltrinelli, Milà 1972.

8. *Educazione artistica. Saggi a carattere pedagogico-didattico*, Oggiescuola, Castro programmazione Editoriale, Modena 1985.

I) OBSERVACIÓ I DESCRIPCIÓ

SOLO HOMBRE

- Descriu els elements presents a la imatge i la seva distribució espacial.
- Observa el text escrit. Fixa't en els diferents caràcters de les lletres impreses. Això pot tenir alguna importància?

II. RECONÈIXER ELS DIFERENTS NIVELLS D'INFORMACIÓ PRESENTS A LA IMATGE

— Observa aquestes dues imatges i digues:

a

SOLO HOMBRE

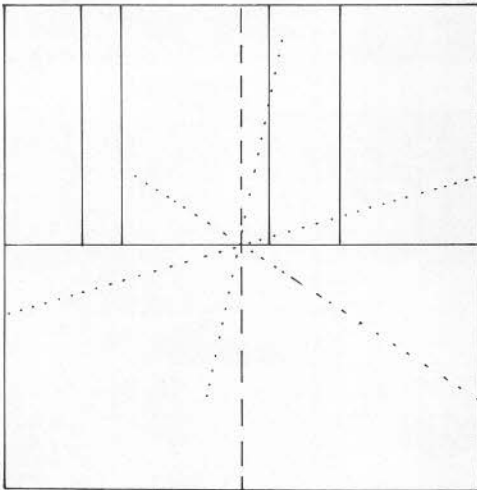
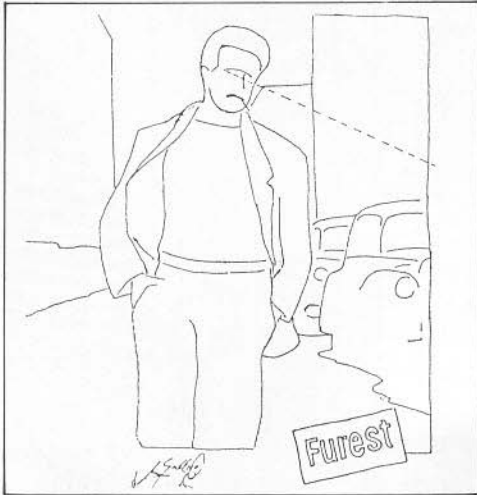

b

- Quin és ara el significat de la imatge?
- Quina funció és la prevalent: informativa, exhortativa?
- Com es configura el missatge?

III. REGLES DE LA COMPOSICIÓ ESPACIAL: ELS RITMES

- Identifica els tipus de línies: horitzontals, verticals, diagonals. ¿Quin paper tenen dintre de la composició?

Tant les línies convergents com els eixos verticals i horitzontals fan ressaltar amb força la figura de James Dean.

La podem considerar una composició força clàssica, amb una simetria lleugerament trencada per la suau corba del cos i la mirada dirigida fora del text. Tanmateix, el cartell de «Furest» ajuda a establir una dinàmica contrària, cridant l'atenció de l'observador. Els edificis laterals equilibren la composició i, els quatre de sota, estan centrats sota la figura de James Dean, l'element principal de l'anunci.

IV. ANÁLISI DE TEXTURES, LLUM-COLOR

SOLO HOMBRE

- Ressalta el clar-obscur, disposat de tal manera que illumina significativament el personatge central, produint un efecte molt contrastat. El blanc i negre crea una austeritat, trencada per l'escriptura de color indi que, establint també uns ritmes, cobreix l'escena.

V. MISSATGE I VALORS QUE TRANSMET L'ANUNCI

Missatge denotatiu

Furest, botiga que ven roba d'home. Disposa de quatre botigues.

Missatge connotatiu

Roba moderna, clàssica-inconformista-rebel, com James Dean. Però a la vegada, d'un inconformisme auster, no estrident, que queda lluny de l'estètica de l'asfalt dels «punkys», oferint un producte de més «classe», d'una «rebellia-benestant».

1

3

2

4

— Observa les fotografies 1 i 2 i indica en què radica la seva diferència, seguint les pautes anteriors. (Aquí s'ha de treballar la diferent articulació d'una imatge informativa i publicitària.)

— Ara observa les fotografies 3 i 4, i descriu els seus elements, com s'articula el seu missatge i de quin tipus és.

— Fixa't en aquestes tres imatges. De quin tipus és el seu missatge: ¿polític, informatiu, publicitat comercial, religiós, ecològic...?

— Colloca, a sota de cadascuna d'elles, les següents dades: 1986, 1937, 1905.

VIII. APLICACIÓ TEÒRICO-PRACTICA

— En grups de tres dissenyeu una imatge publicitària, acompanyada d'un text adient.

5. CONCLUSIÓ

Es obvi que el model que acabem d'oferir és un dels molts possibles que poden operar a nivell de l'aprenentatge de la lectura visual. Com hem dit, aquest model el treballarem amb nois de COU, als quals va agradar molt. A classe també visionàrem algun anunci televisiu i un vídeo-clip de David Bowie, que naturalment interessà moltíssim i dels quals vam extreure excel·lents elements d'anàlisi i de crítica.

Cada cop estem més convençuts que si és important i necessari l'estudi del passat, també ho és el coneixement dels fenòmens que ens envolten, essent ambdós absolutament imprescindibles per situar els nois/noies en un món complex i canviant.

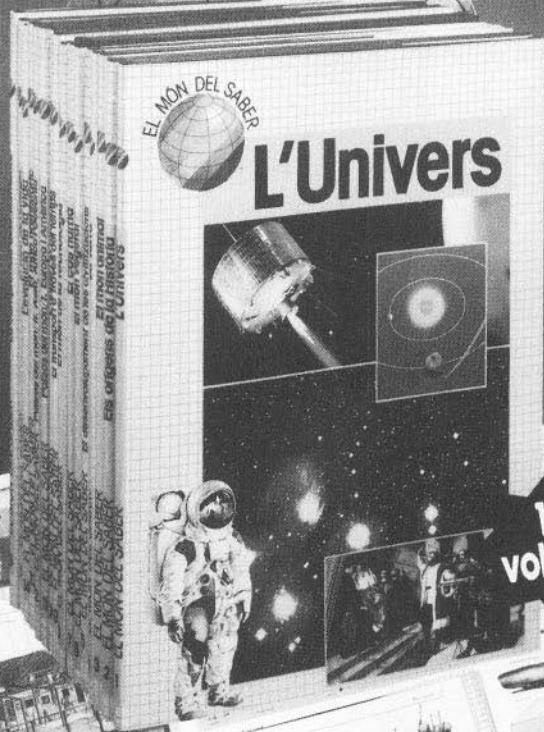
Volem acabar dient que, des del punt de vista de l'escola, el camí de l'alfabetització visual i de la creativitat està pràcticament per fresar, i que si realment pretenem una redefinició, un reajustament de la nostra escola, hem de cercar i adequar a la pràctica els elements d'aquesta nova situació.

IX. GLOBALITZACIÓ

— Totes les dades analitzades han de ser globalitzades a propòsit dels anuncis publicitaris.

Una enciclopèdia completa i àgil per a tota la família

EL MÓN DEL SABER

1. **L'Univers**
Neil Ardley - Ian Ridpath
2. **Els orígens de la Història**
Ron Carter
3. **El món animal**
Cathy Kilpatrick
4. **La Terra**
Peter Harben
5. **El desenvolupament de les civilitzacions**
Ron Carter
6. **El món vegetal**
Mark Lambert
7. **El cos humà**
Brian Ward
8. **El món de la tecnologia**
Ron Taylor
9. **El transport a través del temps**
Mark Lambert
10. **L'home i la medicina**
Brian Ward
11. **Països del món I. Europa i Amèrica**
Arthur Butterfield
Ron Carter - Peter Muccini
12. **Països del món II. Àsia, Àfrica i Oceania**
Ron Carter - Peter Way
13. **El món prehistòric**
David John
Richard Moody
14. **L'evolució de la vida**
David John
Richard Moody
15. **El món de l'energia**
Neil Ardley
16. **La comprensió dels elements**
Robin Herrard

Característiques:

Format: 32,5 x 24 cms.

64 pàgines, amb 125 il·lustracions a tot color

50.000 paraules; text, glossari, peus de foto, index

Religadura de tela estampada amb sobrecoberta

a tot color i plastificada

16
volums

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Distribució: L'Arc de Berà - Centre Difusor d'Edicions Catalanes
Lluís, 10, 14 - Tel. 300 32 51 / 300 33 00 - 08005 Barcelona

LA SETMANA DE LA CIÈNCIA (curs 1985-86)

Introducció

La idea de la Setmana de la Ciència sorgeix durant el curs 1983-1984, després de valorar positivament una experiència semblant que es va portar a terme a la nostra escola durant el curs anterior. En aquell cas va ésser la Setmana Literària. Ara ens proposàvem donar un relleu especial, durant uns dies, a la ciència. Aquesta ciència que és present a l'escola diàriament i a tots nivells, però que per tradició se'ns ha mostrat inaccessible i reservada als «científics».

Dedicar una setmana a la ciència no suposava cap innovació quant al mètode de treball de l'escola. Però ens permetria viure més intensament i globalment tot el que abasta la idea de ciència, més enllà del que suggereixen els programes.

La Setmana de la Ciència havia de fer possible la projecció del treball dels nois més enllà de l'àmbit escolar a la vegada que havia de fer-nos receptors de la ciència en tots els seus aspectes, a través de les aportacions dels pares i amics de l'escola, la col·laboració de científics i estudiosos, les visites a centres relacionats amb aquest món.

La Setmana de la Ciència també havia de potenciar, un cop més, la interrelació entre els alumnes dels diferents nivells, engrescar els més indiferents i ajudar a prendre consciència que de ciència en fem tots cada dia.

Objectius de la Setmana de la Ciència

Viure més intensament els aspectes quotidians de la ciència, remarcant i redescobrint les connexions entre vida diària i ciència en general.

Redescobrir, mitjançant la pròpia experimentació, les mútues i naturals relacions entre les diverses matèries escolars.

Posar en relleu els aspectes lúdics i contribuir a la desmitificació de la seriositat d'algunes ciències. Descobrir que joc i ciència són complementaris.

Arribar a la convicció, per deducció pròpia, que els grans descobriments que ha fet l'home són fruit de moltes proves i moltes errades, i no degudes únicament a la genialitat d'algunes persones.

Redescobrir, d'una forma pràctica, que el camí més normal que porta a la ciència és el treball ben fet, el reconeixement dels errors, l'estudi aprofundit i un esperit de curiositat i descoberta.

Prendre consciència de la possibilitat de fer ciència per par de cadascú al seu nivell.

Fer activitats que relacionin al màxim els diferents nivells de l'escola.

Que cadascú de l'escola, al seu nivell, pugui aportar les seves experiències en el centre d'interès de cada dia de la Setmana de la Ciència.

Preparació

Durant dos trimestres, i d'una manera continuada, un grup de mestres de l'escola ens vam anar trobant per preparar la Setmana de la Ciència.

Vam considerar que la preparació no havia d'estar feta únicament pels especialistes de ciències, sinó que havia de ser un treball de tota l'escola; per tant, creguérem convenient que fos realitzada per dos mestres de cada cicle.

A les primeres trobades vam decidir quan s'havia, doncs, de celebrar la Setmana de la Ciència. Vam pensar que era millor fer-ho amb el curs ja avançat, per poder-ho treballar amb calma. El trimestre més convenient per a nosaltres era el segon (per al tercer estaven previstos els campaments de l'escola). Vàrem escollir l'última setmana del segon

trimestre, perquè així ja hauríem fet prèviament les avaluacions dels més grans i els àlbums dels més petits i ens podríem dedicar exclusivament a la setmana.

Arribar a concretar quines activitats faríem i quins aspectes treballaríem durant aquesta setmana ens va costar una mica, ja que la ciència és molt àmplia i només teníem cinc dies per dedicar-hi. Vam pensar que el més convenient per als nens, i sobretot els més petits, era dedicar cada dia de la Setmana de la Ciència a branques diferents; d'aquesta manera els temes quedarien més centrats i els nens no es dispersarien tant. Així vam establir que el dilluns el dedicaríem a la matemàtica, dimarts als animals i l'home, dimecres a la botànica i l'ecologia, dijous a la física i la tècnica i divendres a la química, la geologia i l'alimentació.

Uns mesos abans de la setmana, vam intentar crear un ambient de treball a tota l'escola per preparar-la, procurant que en totes les matèries es participés en aquesta preparació. Així a llengua, diversos grups de nois van preparar conferències que després dona-

rien durant la setmana; també van fer la biografia de científics preeminents. A plàstica es van fer uns retrats dels científics que havien treballat a llengua i es van confeccionar dibuixos per a la portada del programa.

A tecnologia es van construir màquines, telescopis, jocs elèctrics, maquetes, etc.

A música es van fer estudis d'harmonia lligats amb la matemàtica.

A matemàtica i a naturals es van preparar murals, jocs de lògica, es classificà i retolà tot el material que havíem recollit relacionat amb aquestes dues matèries (cada curs es va encarregar de classificar un material concret; per exemple, els uns classificaven ossos, d'altres insectes, d'altres llavors, etc.).

A les classes d'anglès, els nois van fer un dossier sobre treballs de ciències (problemes de lògica, denominació de les parts del cos humà, observacions d'animals i plantes, menús, mots encreuats de paraules angleses científiques, etc.).

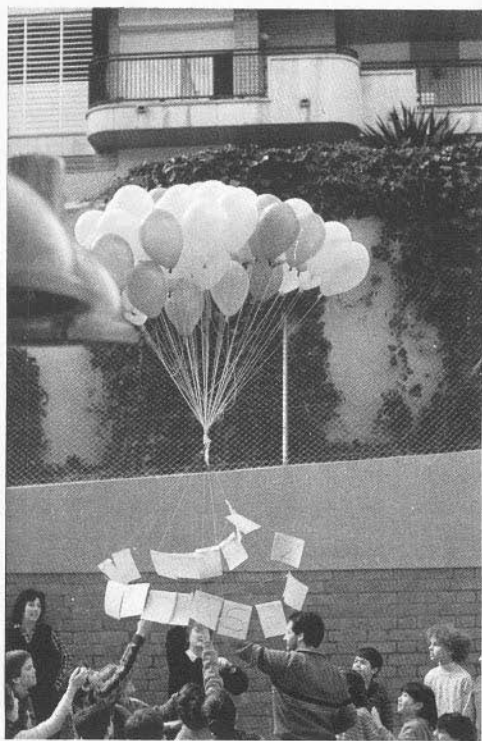
Com organitzàvem els dies de la setmana?

Els matins els vam dedicar al treball científic, lúdic, conferències, investigacions, visites a parcs, laboratoris...

Les tardes les vam dedicar a realitzar exposicions. Vam fer tres exposicions generals d'escola. Dues eren de material no imprès: una de matemàtica i una de física i química. La tercera, que es va fer a la biblioteca de l'escola, era de llibres de matemàtiques. Les dues primeres es van fer al menjador de l'escola (que és l'espai més gran que tenim). Hi havia material de tots els cursos: treballs fets pels nens, material dut de casa i material que s'utilitza a les classes per treballar aquestes matèries. A la biblioteca s'exposava tot el material imprès que formava part del seu fons i altre que havien aportat pares i mestres. El més interessant de veure eren els llibres de text antics, principalment alguns del segle passat. L'exposició va estar oberta en hores de classe i a les tardes per als nens i per als pares.

Els altres dies vam fer exposicions per classes. Cada curs s'encarregava de fer una exposició d'una part de la branca de la ciència a la qual dedicàvem el dia; així, el dia dels animals un curs va exposar vertebrats, un altre ossos, un altre insectes, etc.

Ens vam sentir molt satisfets del resultat

d'aquestes exposicions per l'elevat interès dels nens, per la quantitat d'objectes i elements que van aportar, per la relació i col·laboració que va haver-hi amb tots els alumnes de l'escola, dels més petits fins als més grans.

Un altre aspecte important de la setmana van ser les conferències. Creguérem convenient que aquestes fossin fetes per especialistes en cada una de les matèries, però també vam creure interessant que aquests especialistes fossin pares de l'escola o gent relacionada amb l'escola.

Aquesta setmana ens va servir, també, perquè els pares ens oferissin la possibilitat d'anar a visitar laboratoris, indústries, etc.

Quan ja teníem la programació molt treballada i elaborada vam haver de pensar amb la inauguració. Volíem que fos un acte espectacular, que desvetllés l'entusiasme dels nens, dels mestres, que tingués un to festiu i diferent dels altres dies, que tothom s'adonés que començàvem la Setmana de la Ciència!

1r. dia: Dia de la Matemàtica (Dilluns, 25 de març)

Comencem la Setmana de la Ciència amb la cerimònia d'inauguració: tots els nens i mestres de l'escola ens concentrem al pati on s'explica el sentit de la Setmana de la Ciència i es llencen coets per declarar-la inaugurada. A continuació enlairem una estructura de globus que porten, agafada de la mà, un nen de cada classe i d'on pengen les lletres que formen «Setmana de la Ciència». Al mateix temps, uns quants nens de cada classe també enlairen els seus globus en senyal de difusió d'aquest esdeveniment a tot el barri.

Després de la inauguració, els nens de parvulari fan una sessió de jocs de matemàtica. Els nens de 4 anys preparen un joc d'identificació de conjunts i de correspondències en què hi participen els petits de 3 anys. S'utilitzen els mocadors de psicomotricitat, maquillatge i cartolines dels quatre colors bàsics: blau, verd, groc i vermell, i la consigna del joc és «endreçar ninos». Els nens de 3 anys maquillats d'un color determinat i amb un mocador al cap del mateix color, fan de ninos. Els ninos d'un mateix color s'agrupen i els nens de 4 anys els endrecen en el racó corresponent.

L'altra sessió la preparen els nens de 5 anys per als de 4. Utilitzem el material lògic construït per ells amb fang (barretes i panets de diferent mida, textura, color) i les tires lògiques que defineixen cada element. Organitzen una botiga on els nens alternen el paper de comprador i de botiguer: el comprador demana una peça de pa verbalitzant tots els atributs d'una tira lògica i el botiguer li dona la peça que respon a aquests atributs. Després ho fem a l'inrevés.

Els cursos de 1r. fins a 4t. dediquen el matí a la resolució de jocs matemàtics. A 1r. i 2n, són les mestres mateixes les qui preparen els jocs, procurant potenciar els aspectes més lúdics. A 3r. i 4t, aquests jocs són presentats per l'especialista Lluís Segarra. Els jocs tenen un caire de divertiment però no estalvien en absolut el fet de pensar, ans al contrari.

Dilluns matí, segona hora

A segona etapa hem organitzat una aula

d'ordinadors que ha funcionat durant tot el dia. Hem instal·lat els cinc ordinadors que han dut nens i mestres en una classe i han anat passant els alumnes de 1a. i 2a. etapa en grups d'uns quinze a fer-los funcionar. Hi ha programes de càlcul mental, jocs d'endevinar números i d'altres. És una activitat que té molt d'èxit per l'interès que demostren els nens.

Paral·lelament un grup de nois de 8è. fa una conferència sobre els ordinadors, la seva història i el seu funcionament.

També durant el matí hem organitzat sessions de matemàtica recreativa repartides per les diferents aules: en una, jocs de lògica i d'endevinar; en una altra, jocs d'estratègia.

A més a més, passem vídeos de matemàtica sobre les propietats dels triangles: «Viaatge al centre d'un triangle» i «Trio per a tres angles».

Dilluns tarda

L'activitat central de la tarda és l'exposició de material de matemàtica. Hem reunit en el menjador de l'escola tot el material que havíem recollit, classificat i confeccionat durant les darreres setmanes. Tots els cursos han col·laborat amb les seves aportacions. A l'exposició podem veure i estudiar diferents unitats de mesura: de longitud, de superfície, de volum, de capacitat, de massa...; instruments de mesura: cintes mètriques, balances, rellotges, peus de rei, regles i escaires, compassos...; monedes antigues i modernes; jocs de matemàtica i d'estratègia; construccions i figures geomètriques; material didàctic: dòminos de trencats, cubs multibase, tangrams, blocs lògics, geoplans; màquines de calcular antigues i modernes; àbacs... Tot el material exposat porta una etiqueta gran amb el nom de l'objecte.

També hi podem trobar una mostra del treball dels nens a l'escola: murals sobre temes de geometria, mosaics, material de lògica construït pels nens de parvulari, figures i cosos geomètrics de cartolina i de canyes construïts per nens de 1a. etapa...

Durant tota la tarda van passant per torns els diferents grups de nens de l'escola i poden descobrir, estudiar i manipular els diversos materials. L'exposició sorprèn fins i tot els organitzadors perquè la riquesa i varietat de les aportacions, tant d'alumnes com

de pares, supera les previsions. Cada grup fa una visita llarga i pausada on cada element exposat transmet alguna cosa i tots junts donen una lliçó pràctica. També ha causat sorpresa entre els alumnes els treballs i materials elaborats per d'altres cursos que no eren el propi. L'exposició ha restat oberta fins a les 6 de la tarda per tal que els pares hi assisteixin.

2n. dia: Dia de l'Home i els Animals

(Dimarts, 26 de març)

Aquest dia és molt divertit per a tothom, ja que tots els nens poden portar a l'escola l'animal viu que tenen a casa. Hem convertit cada classe en un petit zoològic i els nois poden voltar per les diferents classes per observar els animals d'altres companys. Els qui tenen més èxit són els gats, gossos, hàsters, conills, pollastres, tortugues, peixos i ocells.

Concretament, referint-nos al parvulari, aquesta activitat l'havíem estat preparant amb molt de temps ja fos parlant de diversos animals, recollint fotografies, fent classificacions, fent dibuixos, murals exposats a les classes i passadissos... Tota aquesta feina prèvia ens va permetre tenir una mena d'arxiu de coneixements bàsics de cadascun dels animals. Amb tota aquesta documentació podem confeccionar unes petites fitxes en què queden escrites totes les característiques que observem els nens de cada animal viu, com per exemple: nom propi, classe d'animal (ocell, mamífer...), nombre de potes, si té pèl o plomes, què menja, de quin color és, on viu...

Aquesta activitat la fem a primera hora del matí. A segona hora els nens de parvulari assisteixen a la projecció d'una sèrie de pel·lícules que tracten dels animals. Una d'elles sobre la vida dels mamífers en general i una altra sobre la vida dels elefants.

Els nens dels quatre cursos de la 1a. etapa assisteixen a la projecció de pel·lícules sobre animals i d'una que tracta de la vida al bosc, a primera hora del matí. A segona hora cada classe omple unes fitxes prèviament ciclostilades que figuren al costat de cada animal viu o dissecat de l'exposició. En aquestes fitxes s'especifica: nom, alimentació de cada animal...

Igualment s'acaben per classe els murals

referits al tema d'avui i procedim a penjar-los a les parets de classes i passadissos.

La darrera hora del matí l'aprofitem perquè els nois grans de l'etapa (3r. i 4t.) vagin a les altres classes a fer «conferències» per grups, explicant-los amb una lectura ordenada tot allò que han pogut trobar d'un animal determinat consultant les petites biblioteques de classe i la biblioteca general d'escola.

A la 2a. etapa, durant la primera hora del matí, es fan conferències. Per als nois de 7è. i 8è.: «El comportament animal» a càrrec d'Eduard Cruells, biòleg, estudiós d'aquest tema i pare de l'escola. Per als nois de 6è.: «Els ossos del cos humà» a càrrec d'Eulàlia Rueda, ATS de recuperació.

A segona hora es fan aules obertes, on els nois van passant per grups. En unes es fan conferències sobre animals diversos (aus rapinyaires, abelles, mamífers...) preparades a les classes de llengua i de ciències per diferents grups de nois.

En una altra aula es projecten vídeos: «Els pulmons i el sistema respiratori», «El cor», «Què és un peix?», «Què és un amfibi?», «Què és un mamífer?», «Què és una au?», «Els invertebrats»...

La tarda, en general, s'aprofita per visitar les exposicions d'animals vius de les classes, així com els dissecats que estan exposats al passadís. S'intenta que els grups de nens treguin el màxim profit tot observant les evolucions dels animals, així com les corresponents targetes d'identificació. S'inclouen en les mostres pells de diversos animals, banyes, closques, unglots, etc.

Aquestes exposicions les visiten tots els nens de l'escola, des de la classe de 3 anys fins als nois de 8è.

Aquest mateix dia, a les 10 de la nit, té lloc una taula rodona sobre «L'ordinador com a suport a l'ensenyament» on participen: Guillem Carreras, cap del Departament d'Informàtica de l'ICE de la Universitat Politècnica; Josep Ibarz, enginyer de Software, tots dos pares de l'escola; i Josep M.ª Viaplana, del projecte de l'Ensenyament Assistit per Ordinador, del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta taula rodona té molt d'èxit i hi assisteixen bon nombre de pares i d'alumnes de 8è. de l'escola.

En el transcurs del debat s'entaula una interessant discussió sobre els avantatges i

inconvenients de la utilització de l'ordinador a l'escola.

3r. dia: Dia de la Botànica i l'Ecologia (Dimecres, 27 de març)

Avui tots els nens de parvulari surten a comprar per les botigues del barri llavors i també plantes ja crescudes per guarnir i perfumar la classe.

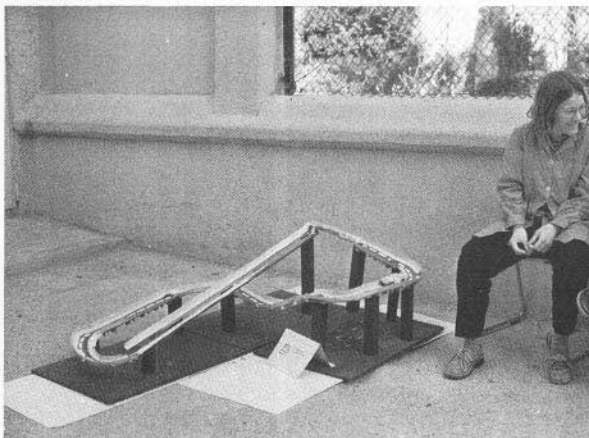
Després d'identificar llavors i plantes i parlar de la cura que requereixen, cada classe es converteix en un jardí, amb uns jardiners molt engrescats amb la seva feina.

També comprem esqueixos de tomaqueres que, després de regar-los i «mimar-los» molt, al final de curs ens donen uns esplèndids tomàquets. A tothom li fa molta il·lusió i els nens segueixen amb interès el procés de canvi de la planta en qüestió.

Les classes de 1r. a 3r. d'EGB també recorren les botigues del barri a fi d'adquirir mostres de llavors, fruites, verdures i hortalisses.

Cada classe s'ha especialitzat en un d'aquests vegetals i així, 1r. s'encarrega de les hortalisses, 2n. de les fruites i 3r. de les verdures en general. La classe de 4t. prepara un joc per conèixer els arbres del barri i surt de l'escola per a la seva identificació.

A segona hora del matí, un cop arribats a l'escola amb les càrregues respectives, proce-

dim a identificar, classificar i exposar per classes les diverses adquisicions. Seguidament es planten les llavors.

Els nois de 5è. surten a comprar plantes i esqueixos que planten per totes les jardineres de segona etapa i colloquen les respectives fitxes d'identificació. Els nois de 6è. i 7è. segueixen l'itinerari ecològic del Parc de les Heures de la Diputació de Barcelona. Els nois de 8è. visiten l'Aula d'Informàtica de l'ICE de la Politècnica (es fa avui perquè dilluns no va ser possible d'anar-hi).

A la tarda tots els nois de l'escola visiten les classes on s'exposen vegetals juntament amb murals, fotografies, etc.

Per als nois de 5è. a 8è. es projecten uns vídeos de Botànica: «El procés de pollinització», «Germinació i naixement de les plantes», «Dispersió de llavors i fruits», «Cicle vital d'una planta en flor» i «Moviment de les plantes».

4t. dia: Dia de la Física i la Tècnica (Dijous, 28 de març)

A parvulari, com cada dia, han començat la jornada fent els seus tallers, però, per tal de centrar-nos més en el tema del dia, només han funcionat els tallers de construcció. Han fet construccions amb «Lego», raspallets, caixes de cartró enganxades i diversos materials d'Ascò. En acabar hem conservat allò que els nens han fet per poder-ho exposar a la tarda.

A segona hora del matí, tots els nens de parvulari construeixen un molinet de vent decorat amb gomets i surten al pati a provar-los.

A 1a. etapa cada classe, segons l'edat, construeix aparells de física; així, la classe de 1r. construeix un telèfon, la de 2n. un paracaigudes, la de 3r. un termòmetre i la de 4t. diverses joguines.

A segona hora del matí, la classe de 2n. vol provar com funcionen els paracaigudes i per això convida la resta de l'etapa, i des del segon pis deixen caure els seus paracaigudes enmig d'una gran expectació.

A segona etapa estan enfeïnats en la preparació i posada a punt de les construccions d'aparells i enginyers que hem estat confeccionant des de fa dies.

A la tarda té lloc l'exposició al pati de tots els aparells construïts. Cada grup de nens

que ha treballat en un projecte se situa al costat de la seva construcció per tal d'explicar-ne el funcionament i les característiques als visitants.

Entre d'altres, els projectes que causen més impacte són: un telescopi, un molí d'aigua, un calidoscopi, un funicular elèctric, un dispositiu elèctric de caçar rates, un ascensor, unes muntanyes russes, una maqueta d'una discoteca, un motor elèctric... També exposen amb molt d'èxit una màquina de vapor en miniatura que ens han deixat uns pares i que funciona a tot gas i fins i tot toca el xiulet.

Tots els nens de l'escola passen per grups a visitar l'exposició d'aparells i es pot constatar com les construccions que desperten més la curiositat i atenció dels nens són els ginys que tenen moviment.

Al mateix temps, al menjador de l'escola s'exposen els materials i aparells de mesura relacionats amb la física: imants, dinamòmetres, brúixoles, balances, romanets, mecanos, politges...; amb l'òptica: lupes manuals, lupa binocular, microscopi, telescopi, prismàtics, miralls, lents, prismes, màquines de fotografiar...; amb la meteorologia: termòmetres, baròmetre, higròmetre...; amb l'electricitat: voltímetres, amperímetres, bombetes, fils conductors, motors, transformadors, circuits elèctrics...

A l'exposició del menjador també hi ha les construccions fetes durant el matí pels nens de parvulari i 1a. etapa (molinets de vent, vaixelles...) així com murals d'astronomia i de física fets pels nois de 7è. i 8è.

Tots els nens de l'escola passen a visitar l'exposició per grups. Als nens de parvulari els fa molta il·lusió comprovar que en l'exposició general d'escola, al costat de molts treballs i projectes elaborats per nens més grans, hi ha els seus i els poden reconèixer.

Les dues exposicions són visitades pels pares a partir de les 5 de la tarda i resulten molt interessants i atractives per a tots.

5è. dia: Dia de la Química i l'Alimentació (Divendres, 29 de març)

Malgrat que aquest dia està dedicat a més temes, els nens més petits (parvulari) se centren només en l'alimentació.

A primera hora del matí organitzem un taller de cuina a cada classe, per on van passant

tots els nens per tal d'elaborar «la Mona de Pasqua».

La resta del matí la dediquen a visitar centres alimentaris del barri: els nens de 3 anys visiten una pastisseria, els de 4 anys la cuina d'un restaurant i els de 5 anys un forn de pa. Als tres llocs ens mostren els estris i aparells que fan servir per elaborar el producte, així com les diferents matèries primeres amb què treballen.

A la tarda, després de guarnir les respectives «Mones», els nens de parvulari es troben al pati i mengen, per berenar, les «Mones de Pasqua».

A primera hora del matí, les classes de 1r., 2n. i 3r. comencen a elaborar tots els guarniments típics de les «mones»: plomalls, blondes, ous pintats, etc. Mentrestant, la classe de 4t., que durant els dos trimestres anteriors ha anat fent un taller de cuina, prepara i cou la pasta del que seran les «mones» per als quatre cursos.

La tarda és l'hora de la menjada col·lectiva de la «mona» enmig d'una gatzara a penes continguda.

A 2a. etapa, a les 9 del matí, els nois de 8è. munten a la seva classe una exposició de roques, minerals, estructures moleculars i iòniques. Els altres cursos passen a veure-la durant tot el matí. Després, els de 7è. i 8è. van a visitar el Laboratori Municipal de Barcelona, que controla la higiene dels aliments i productes relacionats amb l'alimentació i cosmètica. La visita resulta molt interessant perquè els expliquen el funcionament d'un laboratori químic i biològic.

Per als nois que es queden a l'escola, els de 5è. i 6è., es fan tallers: un de química en què hi ha diverses experiències muntades (obtenció d'oxigen a partir del clorat de potassi, electròlisi de l'aigua, destil·lació, etc.); un taller de fotografia on treballen l'ampliació i revelatge i un taller de cuina de fer «crispetes».

A la tarda, amb els grans, també es procura donar un to festiu ja que és el final de la setmana i es passa una pel·lícula, «Juegos de guerra», que no és un tema ni de química ni d'alimentació, però està relacionada amb el que hem fet durant tota la setmana. Ha resul-

tat una pel·lícula d'un gran interès per a tots els nois de 5è a 8è.

Al final de la tarda ens reunim tots al pati i fem l'acomiadament de la Setmana de la Ciència amb l'enlairament d'uns coets i una sorollosa traca final.

Valoració

Després de valorar la Setmana de la Ciència, i malgrat algunes dificultats que han anat sorgint durant aquesta, podem parlar d'una experiència positiva perquè els objectius que ens plantejàvem en un principi s'han assolit majoritàriament.

Els nens ho han viscut molt i s'ho han passat molt bé. Han mostrat molt interès i ganes de col·laborar portant amb il·lusió material de casa.

Els pares han participat en moltes activitats tot i que no vam preveure que algunes de les activitats obertes a ells, com són les exposicions diàries, per qüestió de l'horari i la manca d'espai, no podrien arribar a tots. En aquest aspecte no ha quedat prou compensat l'esforç i la feina que ens ha portat a mestres i alumnes l'organització de les exposicions.

Ha estat molt interessant la relació que s'ha produït entre els nens dels diferents nivells i

una bona oportunitat perquè tots coneguéssim més profundament la feina que fan els altres nens de l'escola, grans i petits.

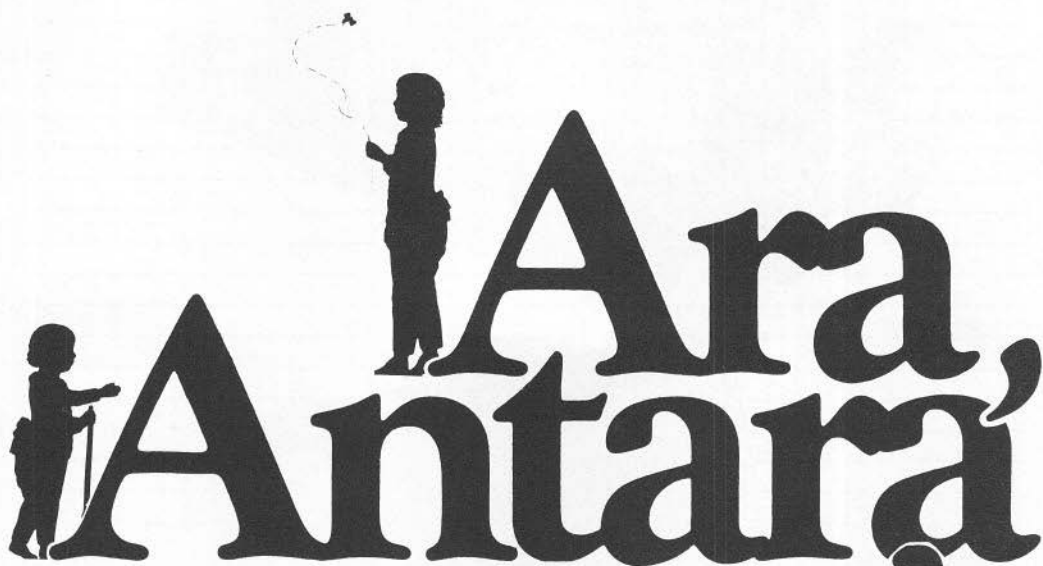
Hem pogut fer activitats que normalment no es poden fer perquè requereixen molta organització i la col·laboració de tots els treballadors de l'escola, com també un pressupost especial i «extra».

Quant a les dates d'aquesta «Setmana», val a dir que el fet de ser l'última setmana de trimestre ha suposat un gran trasbals per als mestres i els nens. Hem hagut d'acabar les activitats normals del trimestre una setmana abans i han estat dues setmanes seguides d'una gran activitat. D'altra banda, ens ha anat força bé disposar de les vacances de Pasqua per descansar. Això, però, no ha permès que algunes de les activitats iniciades durant la «Setmana» tinguessin continuïtat. Per exemple, les llavors i els planters no s'han pogut regar i moltes no han arribat a viure.

Per acabar, volem dir que no és possible fer una experiència així sense l'esforç dels organitzadors i la col·laboració d'entitats, botigues del barri, etc. Per això cal agrair la participació de tothom que ha fet possible la «Setmana de la Ciència».

**Equip de Mestres
de l'Escola Heura**

The image features the word 'Antara' in a large, bold, black serif font. The letter 'A' is significantly larger than the other letters. Three black silhouettes of children are integrated with the text: one stands to the left of the large 'A' holding a cane; another stands on top of the 'A' holding a string that loops around the top of the letter; and a third stands to the right of the word, holding a small object. The background is plain white.

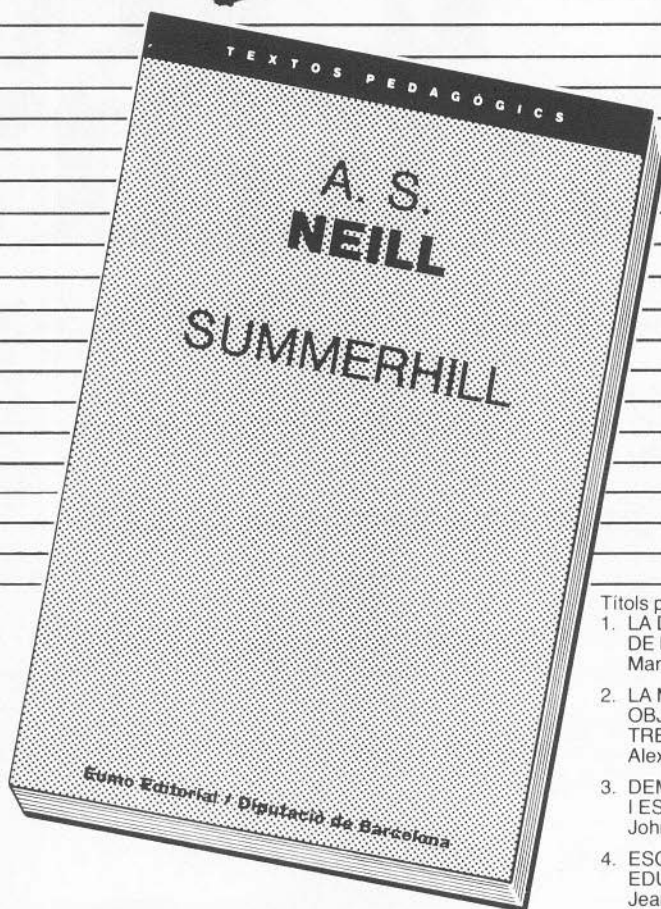
Antara

Ara disposeu ja d'Antara, la nova sèrie de català per a tota l'EGB.
Ara ja teniu l'instrument didàctic que la importància de la matèria
i la realitat de l'ensenyament al nostre país demana.
Ara teniu un tractament complet de tots els programes bàsics
de la llengua. Ara teniu una sèrie de gran qualitat.
Ara teniu Antara.

GRUP PROMOTOR/SANTILLANA

TEXTOS PEDAGÒGICS

En aquesta obra Neill sosté la idea que l'educació ha de preparar els infants per a una vida feliç a través d'una confiança radical en la naturalesa de l'infant...

Traducció de
Jordi Monés i
Pujol-Busquets

Títols publicats:

1. LA DESCOBERTA DE L'INFANT.
Maria Montessori
2. LA MESURA OBJECTIVA DEL TREBALL ESCOLAR.
Alexandre Gali
3. DEMOCRÀCIA I ESCOLA.
John Dewey
4. ESCRITS PER A EDUCADORS.
Jean Piaget
5. EMILI O DE L'EDUCACIÓ
Jean-Jacques Rousseau

**Eumo Editorial
Diputació de Barcelona**

TORRELLES DE LLOBREGAT

La tardor al paisatge mediterrani

3r. nivell

Localització

Raval de Torrelletes, Torrelles de Llobregat (Baix Llobregat).

Objectius específics

Observació del paisatge mediterrani a la tardor. Conèixer alguns arbres, arbustos i lianes.

Contingut

La tardor de tardes plujoses i fulles que van caient després d'assolir tons daurats i meravellosos és una bonica postal i un tòpic que sovint treballem a les classes de cicle inicial.

Els arbres dels parcs, avingudes i carrers ens donen aquesta imatge de tardor, però el paisatge vegetal de terra baixa no presenta aquests canvis espectaculars. És un paisatge d'arbres de fulla perenne i la bellesa lànguida del bosc de fulla caduca és substituïda per una altra bellesa més verda i exultant, però no menys encisadora. Els canvis que experimenta aquest paisatge mediterrani a la tardor són més subtils, però evidents per a un bon observador i el nen que és un bon observador pot conèixer també aquesta tardor mediterrània.

Això ens va fer plantejar al 2n. cicle fer conèixer als nens el món de la tardor al bosc mediterrani, als boscos de la nostra comarca. Els nostre itinerari, el vàrem muntar a Torrelles, concretament al raval de Torrelletes, però pensem que pot ser muntat a qualsevol indret semblant. El que sí cal es que els mestres hagin fet prèviament el recorregut per conèixer les possibilitats que ofereix.

Didàctica per a 3r. d'EGB

Abans de la sortida

Treballar el concepte d'arbre de fulla caduca i arbre de fulla perenne.

Veure en què poden consistir els canvis en un bosc perennifoli, al nostre paisatge de terra baixa. Com podem trobar el color en forma de fruits vermells, de flors grogues. El món amagat de les moltes i els bolets. Els arbres caducifolis que també trobarem als llocs umits.

Durant la sortida

Observació de la vegetació de l'itinerari, a fi de facilitar aquesta observació els nens portaven unes fitxes amb una descripció de diferents plantes que es podien trobar a l'itinerari. El treball consistia a descobrir la planta tenint en compte l'explicació. Eren fitxes molt senzilles d'aquest tipus:

ARITJOL

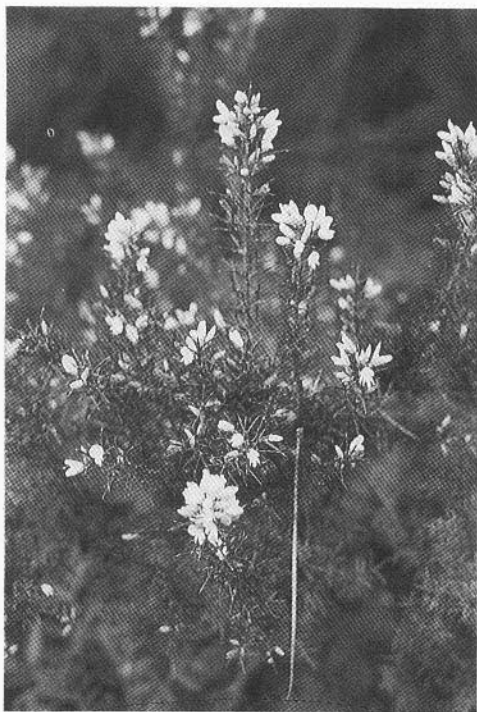
Planta enfiladissa que s'arrapa als arbres i s'embolica amb els arbusts.

Té fulles en forma de cor.

Té punxes.

Els seus fruits són unes boletes vermelles.

Dibuixar algun aspecte del bosc que els interessés, uns arbusts, unes fulles, un bolet, la molca amb una pinya caiguda, el galzeran amagat, etc.

Fer fotografies per fer un muntatge de diapositives i treballar després a classe l'itinerari. (Els mestres portàvem la càmera, del tipus Reflex amb anells d'aproximació.)

Després de la sortida

Fer un text amb el títol «La tardor als nostres boscos».

Fer un mural amb els dibuixos fets durant la sortida.

Passar les diapositives i tornar a recordar el nom d'arbres, arbusts, etc., i el colors del bosc. Fer llenguatge oral.

Pensem que aquest treball de la tardor va globalitzar la llengua, les naturals i la plàstica.

Mitjans de comunicació

Els autobusos de la línia Barcelona-Torrelles per Sant Vicenç dels Horts: Arriben fins al poble; per anar al Raval de Torrelletes, cal caminar encara tres quarts d'hora.

És més pràctic anar amb autocar, la carretera és bona.

Bibliografia

MASCLANS, F., «Guia per a conèixer els arbusts i hanes». Montblanc-Centre Excursionista de Catalunya, Barcelona 1973.

Els fruits vermells salvatges. Col. BT, Biblioteca de treball Laia.

Mestres de 3r. nivell
Escola Patufet-Sant Jordi

EDITORIAL CASALS

MATERIAL COMPLEMENTARI PER A PARVULARI I CICLE INICIAL

NOVETAT

Cantar i escoltar
són dues activitats
fonamentals
perquè els nens
entrin en el món de la
música.

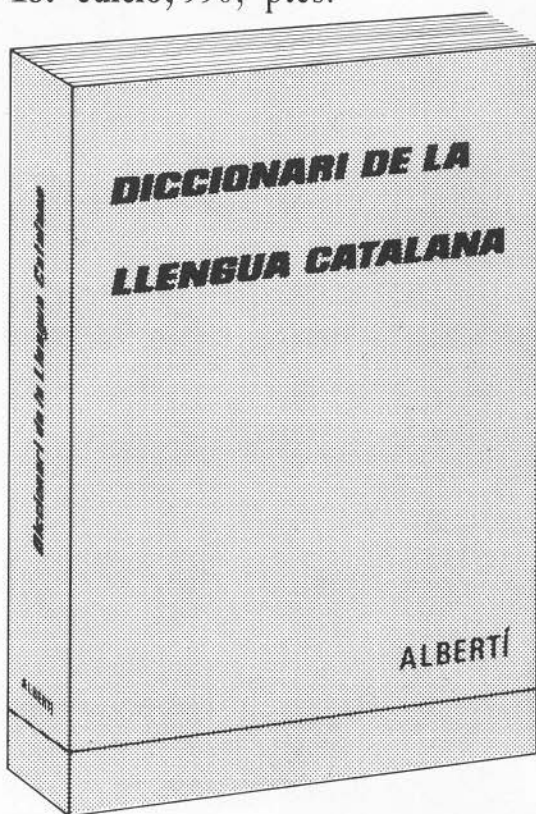
El contingut d'aquest llibre
ha estat pensat per a nens de
5 i 6 anys.

D I C C I O N A R I S

A L B E R T Í

**DICCIONARI DE LA
LLENGUA CATALANA**

18.ª edició, 990,- ptes.

**Castellà-Català
i Català-Castellà**
Gros

14.ª edició, 2.970,- ptes.

**Castellà-Català
i Català-Castellà**
Mitjà

6.ª edició, 1.060,- ptes.

**Castellà-Català
i Català-Castellà**
Petit

7.ª edició, 820,- ptes.

ALBERTÍ • Editor / Trafalgar, 76 - 08010 Barcelona

LES ROQUES DE SANT LLORENÇ DEL MUNT

4t. nivell

Localització

Per a l'estudi de les roques projectem una sortida al massís de Sant Llorenç de Munt, concretament al Cavall Bernat, al cantó de Matadepera, dins la comarca del Vallès Occidental. La base d'aquest massís és formada per materials miocènics on es recolzen conglomerats oligocènics i eocènics que formen monòlits, entre ells el Cavall Bernat.

Objectius

Adquirir un coneixement bàsic i adequat sobre les roques.

Reconèixer els diferents tipus de roques de Sant Llorenç del Munt.

Interessar-se per l'estudi de les roques mitjançant la participació activa.

Fomentar la curiositat natural del nen per la investigació.

Prendre una actitud positiva davant el món natural.

Capacitar l'alumne per treure conclusions i valoracions pròpies.

Continguts

Estudi de les roques de Sant Llorenç del Munt.

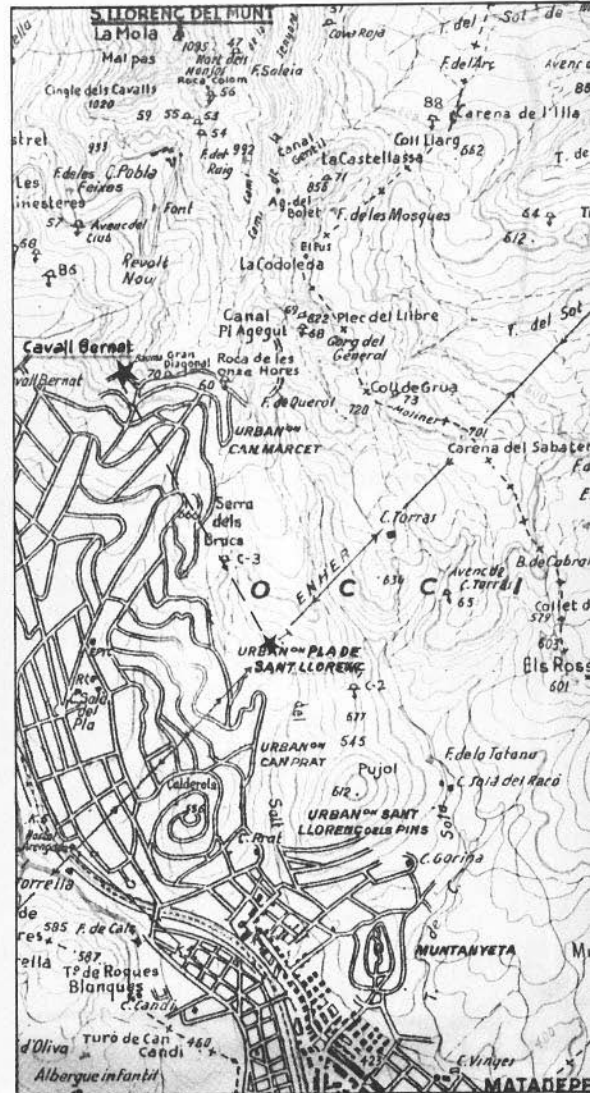
Diferenciació del conglomerat, la pissarra i el granit.

Classificació de les roques que trobem segons forma, duresa, color, tracte i porositat.

Didàctica

Abans de la sortida

A classe consultem el mapa de l'editorial Alpina per saber la situació concreta del lloc

on anem. Elaborem també una fitxa que servirà de guia per a l'observació.

Fitxa d'observació d'una roca

1. Lloc on hem trobat la roca.
2. Forma (quina silueta té, quin objecte ens recorda).
3. Duresa (comprovar si la podem trencar amb les mans o bé s'ha de fer amb un martell, o tirant-la a terra).
4. Color (clar, fosc).
5. Tacte (comprovar si la superfície és rugosa, llisa...).
6. Porositat (li tirem aigua: si es filtra i penetra és porosa; si rellisca i no penetra, no ho és).

Els nens treballaran en grups de tres o quatre. Recolliran mostres de roques, ompliran la fitxa i les desaran per dur-les a la classe.

Durant la sortida

L'autocar ens deixa al Pla de Sant Llorenç. Establim un primer contacte amb les roques que anem trobant. Ens fixem també amb el tipus de paisatge que ens envolta. Veiem que no és un paisatge del tot natural i verge ja que estem enmig d'una urbanització. S'han construït carreteres, carrers, torres, etc.; per tant, l'acció de l'home ha alterat l'equilibri inicial que tenia el bosc i la muntanya. Caminem fins al Cavall Bernat, lloc on havíem fixat la sortida. El Cavall Bernat és un bloc de conglomerat, de tipus montserratí que, per l'acció erosiva i la naturalesa dels seus components, ha quedat separat de la resta de la roca d'aquella zona. Per arribar-hi hem de travessar bona part de la urbanització. El Cavall Bernat és l'entrada a la muntanya de la Mola.

Quan hi arribem ens crida l'atenció els grans blocs de roca que hi ha, trossos de muntanya que encara mantenen l'estructura original i no han estat destruïts ni alterats.

Ens aproximem més al bloc i veiem que està totalment estratificat. Aprofitem per parlar dels estrats per l'acció de la sedimentació (concepte que ja havíem estudiat anteriorment a classe).

Si ens fixem bé en la seva composició ens adonem que es tracta del mateix tipus de roques que havíem trobat al lloc on ens va deixar l'autocar.

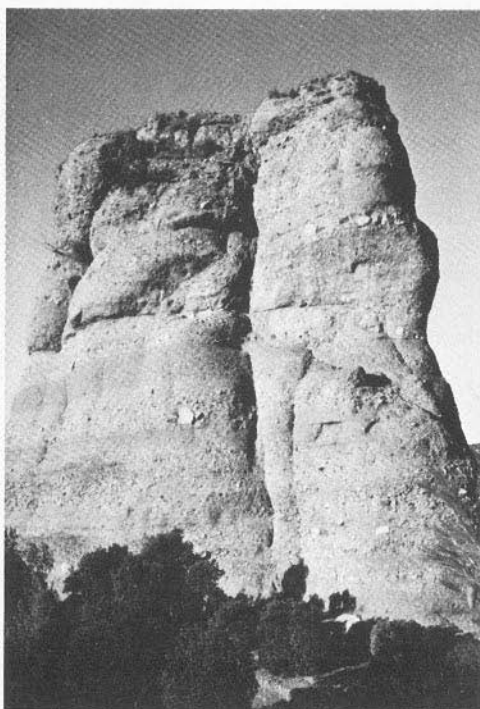
Juntament amb el tema de les roques, en

aquesta mateixa sortida, podem treballar uns altres aspectes de la naturalesa: la vegetació, el clima, la situació geogràfica, la fauna i les aplicacions que l'home fa de les roques.

Després de la sortida

L'endemà, a la classe, fem un treball sobre les roques. Dibuixem a terra una quadrícula que ens servirà per classificar-les per grups de característiques similars.

Aquesta classificació, la farem entre tots. Cada grup col·locarà les roques dins el quadre on hi hagi roques iguals que les seves. Quan les tinguem totes agrupades fem un compendi de les característiques que cada grup ha descrit sobre cada un dels grups de roques i, una vegada l'hem deixat ben clar, la mestra diu el nom que té cada un dels tipus de roques que hem estudiat. Es mira de trobar una explicació lògica d'aquests noms, per exemple, en el cas del conglomerat diríem que una aglomeració de pedres és un conjunt de pedres que estan molt agrupa-

des, no gens disperses (com és el cas d'estar dins el metro). Un conglomerat també seria una aglomeració, una reunió de roques.

Tots tres tipus de roques que hem trobat són: conglomerat, pissarra, quars.

El conglomerat és, però, el més freqüent i el que forma tot el massís de Sant Llorenç del Munt, i per tant és el grup que hem treballat més. La pissarra, l'hem trobada en forma de massa, encara que molt petita però estratificada en unes làmines molt primes. De quars no se'n troba massa i sempre en forma de petites pedretes.

Per treballar el tema de les roques amb nens de quart d'EGB no n'hi ha prou amb la sortida que hem fet i amb aquest treball, sinó que durant el curs l'anirem ampliant mitjançant diapositives, alguna altra sortida, il·lustracions, explicacions, etc., fins a conèixer tots els tipus de roques que podem trobar al Vallès (Occidental i Oriental) i els tres grans grups en què s'agrupen: sedimentàries, metamòrfiques i ígnies.

Bibliografia

Orientacions i programes cicle mitjà d'Educació General Bàsica, Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

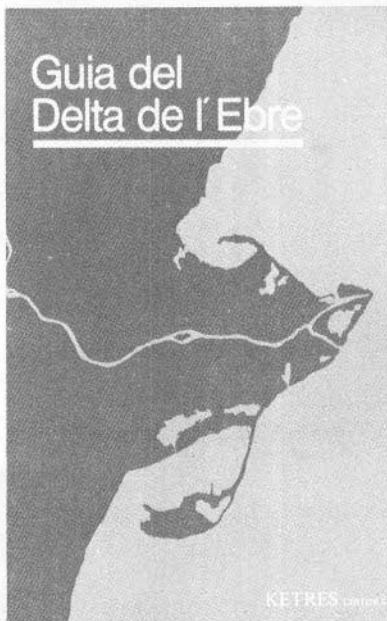
LATORRE, Roser, *Catalunya. Resum de geografia*, Col·lecció Popular Barcino, Barcelona 1977.

Gran Enciclopèdia Catalana.

Gran Geografia Comarcal de Catalunya, Fundació de l'Enciclopèdia Catalana.

Anna E. Toro i Martin

Guia del Delta de l'Ebre

GUIA DEL DELTA DE L'EBRE

Aquesta guia ha estat concebuda per facilitar el coneixement integral d'allò que és i representa el delta de l'Ebre. Allò que és: un dels espais naturals litorals amb una rica paisatgística extraordinària on conviu en delicat equilibri els seus habitants, homes, plantes i bèsties; allò que representa: una incalculable font de coneixement científic per a botànics, zoolòlegs i ecòlegs en general, que cal servir d'un ús que posi en perill aquest equilibri.

Format: 12,5 x 19,5 cm.

96 pàgines, 100 il·lustracions a 4 colors,

11 làmines a 2 tints de flora i fauna.

1 mapa, 40 x 52 cm (escala 1:75.000), a 4 tints

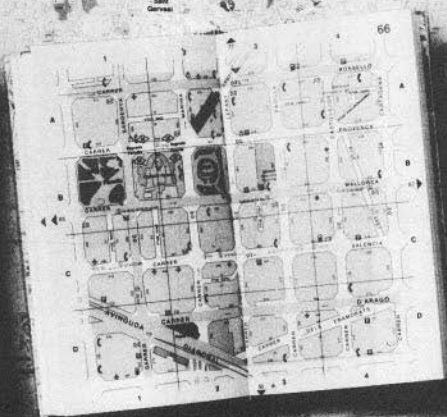

KETRES EDITORA

Diputació, 113. 08015 BARCELONA

Ajuntament de Barcelona

Mapes de la ciutat

Col·lecció	Sèrie	Escala	Distribució
Mapes murals 100 capes d'informacions: retolació de carrers, toponímia, transports, centres oficials, equipaments, bústies, cabines, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Barcelona color • Districtes color 	1:10.000/1:20.000 1:5.000	Distribuidora Itaca teléf. 215 27 20 Oficina Informació de l'Ajuntament
Mapes muts i temàtics Mapes de treball sense informacions ni retolacions	<ul style="list-style-type: none"> • Barcelona format DIN-A1 • Districtes format DIN-A1 • Transports • Neteja • Equipaments culturals (en preparació) • Turístics (en preparació) 	Variable	Servei de Publicacions teléf. 300 24 03
Serveis sota comanda	Zonificacions: seccions censals, zones estadístiques, etc.	Variable	Centre de Cartografia Automàtica teléf. 302 42 00 (235)
Guies 100 capes d'informacions: retolació, toponímia, transports, centres oficials, equipaments, bústies, cabines, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Guia de Barcelona • Guies de Districte (en preparació) 	1:5.000 paginat	Distribuidora Itaca teléf. 215 27 20 Oficina Informació de l'Ajuntament

Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra

JORDI MUNTANER, XAVIER FERRER I
ALBERT MARTÍNEZ-VILALTA

KETRES EDITORA

Format: 21 x 29 cm, 324 pàgines, 212 il·lustracions i 228 mapes,
Annex, Índex alfabètic d'espècies i Bibliografia

ISBN: 8485256-40-9

P.P.V.: 4.500,- Ptes.

KETRES EDITORA, S. A. Diputació, 113 08015 BARCELONA

ACTUACIÓ EN CAS D'ALARMA A L'ESCOLA: ALARMA DE FOC, ALARMA DE BOMBA, TERRATRÈMOL, INUNDACIONS, ETC. Projecte

1. Objectius

- 1.1. Despertar en el nen la consciència que poden existir situacions especials i perilloses.
- 1.2. Crear ocasions especials i assenyalades per a la informació i instrucció sobre aquestes situacions.
- 1.3. Instruir i entrenar el nen sobre la forma d'**actuar** i **comportar-se** en aquestes situacions.
- 1.4. Motivar el nen perquè sigui conscient d'aquelles **causes** que poden provocar aquestes situacions, tant a l'**escola** com a **casa**.
- 1.5. Establir un **pla d'actuació** per al cas d'**alarma a l'escola**.

2. Determinació del propòsit

- 2.1. Se suggerirà als nens el desig de poder rebre la visita dels bombers perquè els parlin del seu treball i de les seves experiències. Portaran films i diapositives.
- 2.2. S'informarà als nens de la visita segura al Parc de Bombers de la localitat.
- 2.3. També se'ls informarà del fet que a la mateixa **escola** es durà a terme un **simulacre** (pràctica com si fos real).
- 2.4. Acceptada la idea, aquest propòsit es plasmarà en un gran pòster, tot escollint un lema i anotant les diverses fases. El pòster es col·locarà a l'aula.

3. Pla d'execució

- 3.1. El pla d'execució s'haurà de dur a terme en col·laboració amb els nens i també amb un membre del claustre de profes-

sors i, si fos possible, amb un membre de l'Associació de Pares, ja que els objectius que cal atènyer són d'interès per a tota l'escola i per a les **cases** dels alumnes.

S'escolliran les dates per a les xerrades i les visites.

- 3.2. Determinació de la tasca a realitzar immediatament després d'aquestes xerrades i visites.
- 3.3. Formació dels grups que duran a terme les visites i les pràctiques.
- 3.4. Primera selecció de **voluntaris** per a la

**EI BOMBER,
el teu amic.**

- constituïció dels caps de grups de treball.
- 3.5. Preparació de pòsters.

4. Execució del projecte

- 4.1. Se celebren les xerrades, a càrrec dels bombers, amb diapositives i films.
- 4.2. S'efectuen les visites al Parc de Bombers.
- 4.3. Es redacta el pla d'emergència per al cas d'alarma.
- 4.4. S'avalua el **risc** existent a l'escola i es denuncien els defectes existents: falta de sortides, falta de llum d'emergència, manca de senyalització, portes que s'obren a l'inrevés, etc.
- 4.5. Es corregeixen els defectes, o bé es programen les despeses i inversions que cal dur a terme.

5. Activitats que podran realitzar

- 5.1. Xerrades.
- 5.2. Visites.
- 5.3. Coneixement de **què i qui** són els **bombers**.
- 5.4. Pràctiques d'**evacuació**.
- 5.5. Pràctiques d'**ús d'extintors**, els educadors.

- 5.6. Dibuixos sobre aquesta temàtica.
- 5.7. Redaccions i murals.
- 5.8. Treballs en grups i xerrades.
- 5.9. Establiment del **pla d'emergència** per a l'escola.
- 5.10. Establiment d'un **pla d'emergència** per a la **llar** de cada un dels alumnes.

6. Avaluació del treball

Presentem, per acabar, l'avaluació del treball dut a terme:

- 6.1. Benefici per als nens.
- 6.2. Benefici per als mateixos educadors, enfront del risc i perills de l'escola.
- 6.3. Benefici per a les famílies dels alumnes, en poder portar a **casa** la preocupació, cura i instrucció rebuda per la seguretat en tots els aspectes.

M. Teresa Escobosa,
Estudiant de Pedagogia

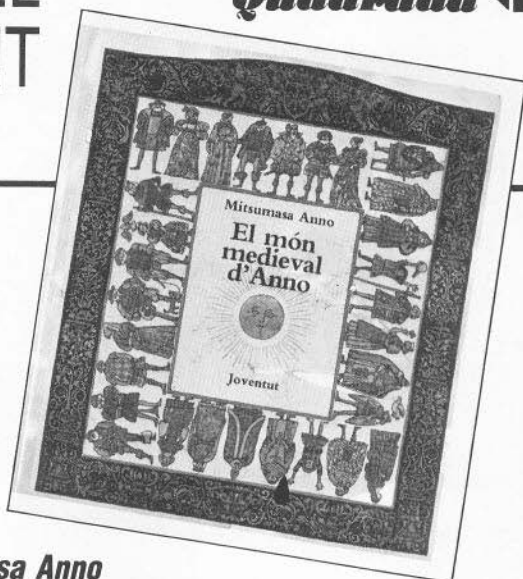
Antoni Escobosa
De la Direcció General
de Prevenció i Extinció
d'Incendis
Generalitat de Catalunya

UN HOMENATGE EN EL CINQUÈ CENTENARI DEL DESCOBRIMENT D'AMÈRICA

Col·lecció
Quadrada

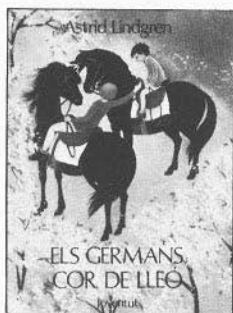
EL MÓN MEDIEVAL D'ANNO

Mitsumasa Anno

Les exquisites il·lustracions d'aquest llibre evocuen la vida de l'Edat Mitjana en el seus diversos aspectes. L'eminent artista hi descriu el xoc que es produí en el món medieval quan Copèrnic explicà la seva teoria sobre l'Univers.

UN NOU LLIBRE D'ASTRID LINDGREN

ELS GERMANYS COR DE LLEÓ

L'exaltació del coratge i de l'esperança.
Il·lustrat per Ilon Wikland.

UNA NARRACIÓ "VAMPIRESCA"

EL VAMPIR A CONTRACOR per Eric Morecambe

Col·lecció "Juvenil Novel·les"
Horribles meficcis, grans demostracions de
magia... i un esclat de riure.

EDITORIAL

JOVENTUT

EL DIAGNÒSTIC INSTITUCIONAL EN EL TREBALL PSICOPEDAGÒGIC

La revista del Departament d'Ensenyament de la Generalitat ha publicat darrerament una sèrie d'articles sobre la planificació dels serveis psicopedagògics a Catalunya, amb els quals ens informem dels objectius mínims que es marca la Conselleria pel que fa a la xarxa d'atenció psicopedagògica a les escoles públiques d'EGB de Catalunya.

A l'hora d'establir aquests mínims es tenen en compte criteris quantitius, que fixen en sis el nombre de professionals que componen un EAP per a cada unitat de 100.000 habitants, i criteris qualitius, per establir el nivell d'assistència a la institució escolar en un matí setmanal, amb la qual cosa es fixa en quatre el nombre d'institucions que ha d'atendre cada professional.

Els signants de l'article proposen l'articulació d'aquests dos criteris a l'hora de completar la xarxa dels EAP a Catalunya.

L'establiment d'uns mòduls mínims per a la cobertura de l'atenció psicopedagògica al nostre país forçosament ha d'ésser ben rebuda per tots els professionals que treballem en el camp de l'ensenyament, tant per l'esforç que implica la cobertura d'aquests mínims, com perquè en establir-los es fa palesa una voluntat d'execució que es basa en la planificació.

Això no obstant, davant de situacions concretes, igual que en altres propostes normalitzadores, penso que cal relativitzar la lletra de les lleis, per tal d'adequar la pràctica a les necessitats, possibilitats i demandes de cada situació. En el cas de l'atenció psicopedagògica a les escoles d'un sector, definit segons el mòdul mínim establert, relativitzar la llei i adequar la pràctica vol dir *delimitar el temps i el mode d'intervenció concret per a cada escola del sector*, en funció de les possibilitats de treball i les necessitats de cada institució.

A l'hora de decidir el temps i el mode d'intervenció cal tenir present quines són les tasques que el psicopedagog pot fer a l'escola.

En els deu anys d'història d'atenció psicopedagògica a Catalunya, la funció d'aquests professionals a l'escola s'ha centrat en tres objectes diferents:

1. L'atenció al nen quan aquest presenta problemes d'aprenentatge, sociabilitat...; en aquest cas la funció del psicopedagog es redueix a la delimitació del tipus de trastorn, per tal d'establir en col·laboració amb el mestre el tractament adequat a l'escola, i amb els pares quan el problema ultrapassi les possibilitats d'atenció al centre, i es planteja la derivació a un servei assistencial.

2. L'atenció als mestres, individualment o en grup quan aquests, davant els límits de les seves pròpies eines pedagògiques o didàctiques, demanen la col·laboració del psicopedagog i estableixen amb ell una relació interdisciplinària que permetrà una altra lectura dels problemes i facilitarà un abordatge més globalitzat.

3. L'atenció a l'escola, que per haver iniciat el procés de reconstrucció sobre la base d'una escola atomitzada i autoritària, es troba sovint desarmada davant l'exigència social de complir la funció educativa bàsica, i que pot rebre el psicopedagog, en la seva condició de professional extern a la institució, els elements necessaris per avançar en aquesta tasca.

Es evident que aquestes tres funcions del psicopedagog a l'escola no poden ser abordades en un matí setmanal, ni tampoc no es poden plantejar indiscriminadament, ja que les condicions de possibilitat de cada una d'elles, així com la seva validesa en un moment donat, està en funció del que els equips psi-

copedagògics municipals van definir com a *grau de maduresa institucional*, entenent aquests termes com la suma de condicions que possibiliten una pràctica específica.

El problema que es presenta en programar el treball és de com determinar el grau de maduresa de cada institució. En la nostra pràctica hem fet servir diversos paràmetres:

1. Dades estadístiques: en aquest grup incloem totes aquelles que poden ser avaluades numèricament, ratios, freqüència de reunions de cada un dels òrgans i nuclis de l'estructura de la institució (claustres, cicles...), demandes de canvis d'escola, absentisme escolar, nombre d'alumnes en règim d'integració, proporció entre certificats d'escolaritat i graduats, etc.

2. Dades d'estructura: en aquest grup volem tot allò que apunta a l'estabilitat de la institució, al funcionament intern, als modes de relació, a la història, etc.; les dades les trobem en els dossiers dels alumnes, en l'existència de memòria escrita (actes, resums de reunions, etc.), en la validesa dels acords presos, en la voluntat de permanència dels mestres al centre, en la funció de les AAPP, en l'ocupació de les hores d'exclusiva...

3. Dades de qualitat: en aquest grup apreciem el desig de fer de mestre, d'educar, tant de la institució com del professional; les sentim escoltant el mestre en allò que diu de la institució, de l'entorn..., en les referències a la història escolar del nen, incidències del curs anterior, previsió del company que es farà càrrec del grup el proper curs, en els comentaris sobre la família dels nens i la relació amb la manera de ser del grup social al qual pertany o al barri, en el plantejament col·lectiu alhora d'aprofitar els serveis cívics, però també poder seleccionar les ofertes que les institucions públiques i entitats li faciliten des dels seus programes de dinàmica educativa, etc. Tot això que escoltem en aquests comentaris és quelcom més que un coneixement acadèmic del medi i un compliment en l'exercici professional, és una forma concreta de prendre part a la comunitat, és sentir que l'organització de la institució és plena de contingut, que el plaer és present en el treball.

Són aquests elements els que ens permeten establir diferències entre els centres, apreciar els diferents graus de maduresa institucional

de les escoles de la zona i en funció d'aquestes diferències programar el treball.

A la zona, hi podem trobar institucions poc madures, en les quals les demandes assenyalen únicament el nen com a problemàtic, la precarietat de les relacions internes i l'escassa organització no facilita que el problema que expressa el nen amb el seu símptoma es pugui pensar en el context de la pràctica docent, ni abordar-lo en el seu aspecte educatiu des de l'escola. En aquestes institucions, només és possible treballar-hi des de les demandes explicitades; és en base a elles que el psicopedagog ha de tractar d'incidir en el funcionament institucional, per tal de donar-se les condicions de possibilitat d'una tasca més preventiva. L'assistència a aquests centres s'ha d'adequar a les possibilitats reals de treball.

Les escoles d'elevat grau de maduresa institucional tenen possibilitats de plantejar-se les dificultats dels nens globalment, i establir recursos interns per a la recuperació i el suport d'aquests alumnes. La demanda que formulen al psicopedagog està ben delimitada; això no obstant, en aquests centres es corre el risc d'encaixonar-se en una pràctica bàsicament assistencial, si no es treballa la frustració que comporta en els ideals professionals i d'escola, la presència de nens que no assoleixen el nivell normatiu.

És per això que en aquestes escoles, el psicopedagog ha de contemplar, entre els seus objectius de treball, la inserció de l'escola a la comunitat, la qual cosa comporta una manera i un temps d'intervenció diferent.

A la majoria d'escoles en les quals treballam, la maduresa institucional està en un nivell intermedi; és possible treballar amb grups de mestres, als cicles, a les aules on hi ha alumnes assistits pel mestre d'educació especial, etc., però la institució com a tal no està prou estructurada. En aquests centres el psicopedagog ha de dedicar un temps a la institució, al claustre, a les reunions de cicle o departament, per marcar-se línies de treball que apuntin al funcionament de l'escola: realització i utilització dels dossiers dels alumnes, referència als acords presos col·lectivament, propostes d'unificació de criteris en el treball dels nivells i cicles, i tractar de consolidar els nuclis de l'estructura en fent-los servir regularment. S'ha de tenir clar que aquest treball,

per la seva complexitat, no pot ser assumit per un sol professional ni en un sol curs; és imprescindible la col·laboració de mestres, és necessària l'ajuda de serveis externs i de programes de dinamització educativa, la qual cosa comporta que el psicopedagog ha de conèixer els recursos socials, educatius i sanitaris del municipi. El mode d'intervenció en aquestes institucions ve determinat per la necessitat d'aquest treball globalitzat; al temps de dedicació directa a l'escola, s'hi ha de sumar la indirecta ocupada en el treball comunitari.

En la nostra pràctica aquestes reflexions ens han portat a programar i prioritzar el nostre treball en funció d'aquests tres nivells de maduresa institucional, establint temps de dedicació i programes concrets d'intervenció per a cada escola. Algunes d'aquestes escoles les hem atès des de l'exterior, creant per a

aquest mode d'atenció un servei d'assessorament psicopedagògic; altres les atenem amb una dedicació setmanal fixa de dos o tres dies i, en altres, la reducció del temps d'atenció ha estat compensada per la dedicació al treball comunitari amb els equips de barri municipals.

Aquesta forma de plantejar-nos la pràctica psicopedagògica a les escoles públiques de Cornellà ha estat la base del nostre treball en els deu anys d'existència de l'equip municipal. Per a nosaltres aquesta forma d'intervenció ha estat vàlida, però són les escoles les que finalment han d'avaluar-la.

Rosa Tort i Arnau
Equip Sòcio-Psicopedagògic
Municipal

ELS CLÀSSICS CATALANS, EN VERSIÓ ACTUAL

NOVA
COL·LECCIÓ

TORSIMANY

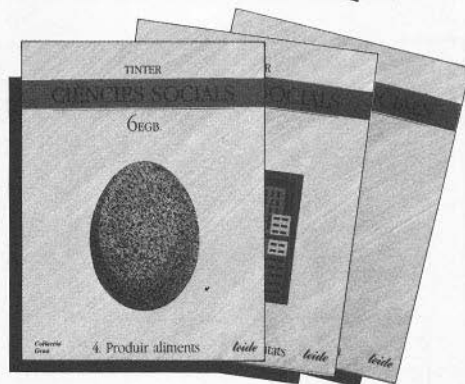
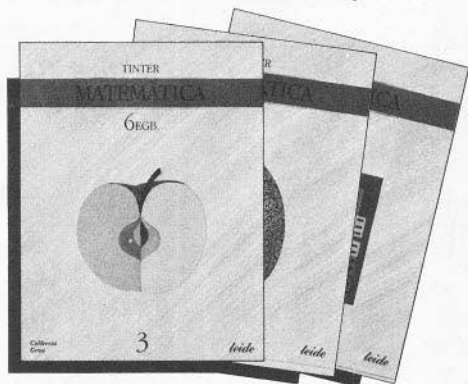
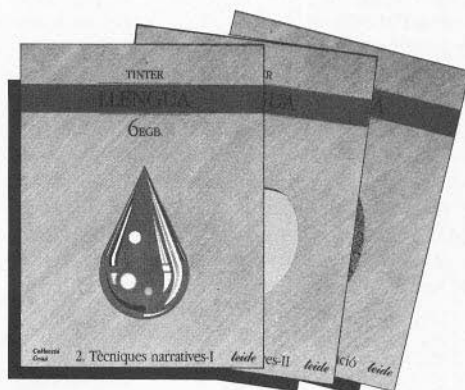
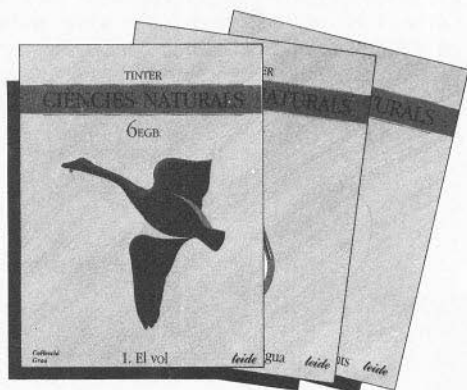

Núm. 1	Ramon Llull, Llibre de les bèsties / Libre del cel	
Núm. 2	Jaume I, La Conquesta de Mallorca (fragment del Llibre dels Feyts)	
Núm. 3	Ausiàs March, Poesies (Antologia)	en preparació
Núm. 4	Història de Jacob Xalabin	en preparació

COMANDES I INFORMACIÓ:
EDICIONS GEA
Pedrell, 124
Tel. 229 16 60
08032 BARCELONA

TINTER 6 EGB

L'Editorial Teide proposa per als alumnes de 6è. d'EGB un mètode atractiu i eficaç, en el qual la globalització no és un simple eslògan.

Cada matèria consta de sis quaderns relacionats temàticament amb els de les altres assignatures, i a partir d'aquesta relació desplega els continguts propis.

Així, el conjunt dels quaderns de cada matèria té autonomia de continguts i, alhora, es relaciona amb tots els altres quaderns de la col·lecció, per als professors que vulguin seguir un mètode realment globalitzat.

El cim més alt

EDITORIAL
TEIDE

«PROPOSICIONS PER A L'ENSENYAMENT DEL FUTUR», ELABORADES PELS PROFESSORS DEL COL·LEGI DE FRANÇA A DEMANDA DEL PRESIDENT DE LA REPÚBLICA FRANCESA

La Direcció de «Perspectiva Escolar» em demana que faci una ressenya i comentari del document elaborat pel Col·legi de França «Propositions pour l'enseignement de l'avenir». Aquest document ha estat elaborat a instàncies del President de la República Francesa, senyor François Mitterrand, que en carta adreçada a l'Administració del Col·legi de França demana a aquesta alta institució una reflexió sobre els que puguin ser, segons ella, els principis fonamentals de «l'ensenyament futur» integrant la cultura literària i artística més universal, amb els sabers i els mètodes més actuals.

La iniciativa del President de la República Francesa i les reflexions del Col·legi de França es poden emmarcar en el debat i polèmica esdevinguda a França sobre l'ensenyament i la discutida llei «Savary».

Fins i tot, les anàlisis fetes pel Col·legi de França tenen un indubtable valor polític, social i pedagògic, que han d'interessar els responsables de l'Administració, institucions relacionades amb l'ensenyament, educadors i societat en general.

El marc de reflexió, si bé és de màxima generalització (principis fonamentals), ve a ser una síntesi de valors, aportacions de la metodologia de les ciències, en el context d'una societat canviant i flexible on tenen un valor creixent les noves tecnologies.

INTRODUCCIÓ

«Tot ensenyant ha de formar esperits oberts, dotats de disposicions i sabers necessaris per adquirir constantment nous sabers i adaptar-se a situacions sempre noves.» Aquesta finalitat universal de l'ensenyament caldrà concretar-la en determinacions particulars, en funció, actualment, dels canvis de la ciència que constantment redefeix la representació del món natural i social, en funció de les transformacions econòmiques i socials, dels canvis que han afectat el mercat del treball a causa de les innovacions tecnològiques i a les reestructuracions de les empreses industrials, comercials i agrícoles.

De totes aquestes transformacions, les que incideixen més directament en el sistema educatiu són indubtablement el desenvolupament dels mitjans de comunicació moderns (en particular la televisió) susceptibles de competir o contrarestar l'acció escolar i també modificar profundament el «rol» de les instàncies pedagògiques com la família, el taller, les comunitats del poble, de barri i les esglésies.

Cal considerar, també, les transformacions del sistema educatiu pròpiament dit, tot evitant adoptar el llenguatge apocalíptic de la crisi. Les relacions socials que constitueixen la institució educativa en llurs grans sectors i nivells han sofert profundes transformacions

sota l'efecte de factors socials com la urbanització, la perllongació general de l'escolarització i la transformació de la relació entre el sistema escolar i el mercat del treball al temps que es devaluen els títols escolars. Tot plegat, provoca una veritable decepció col·lectiva de la institució escolar.

El sentiment de desordre que susciten aquests canvis provoca el qüestionament, més o menys conscient, del contracte tàcit de delegació que uneix una societat a la seva escola, el qual constitueix el fonament mateix del sistema d'ensenyament. Per a conjurar les temptacions regressives que el sentiment de la crisi produeix a mestres, alumnes i pares, cal repensar els principis sobre els quals es pot edificar un sistema d'ensenyament possible, democràtic i adaptar-lo a les exigències del present i de respondre als reptes del futur.

Una reflexió sobre els fins de l'escola no pot ignorar les contradiccions inscrites en una institució dedicada a servir interessos diferents i fins i tot antagònics. Aquestes contradiccions, que els límits de l'acció pròpiament escolar fan aparèixer freqüentment com a antinòmies insuperables (democratització/selecció, quantitatiu/qualitatiu, públic/privat, etcètera) utilitzades per totes les explotacions polèmiques i polítiques, restaran presents aquí en un esforç per remuntar les tensions entre les exigències oposades o entre els fins proposats i els mitjans indispenables per atendre-les.

PRINCIPIES FONAMENTALS

1. La unitat de la ciència i la pluralitat de les cultures

Un ensenyament harmoniós ha de poder conciliar l'universalisme inherent al pensament científic i el relativisme que ensenyen les ciències humanes atentes a la pluralitat dels modes de vida, seny i sensibilitats culturals.

Un dels objectius superiors de l'escola podria ser inculcar les disposicions crítiques que ensenyen les ciències de la natura i les ciències de l'home. La història de les ciències, ensenyada adequadament a cada nivell, haurà

de proporcionar els antidòts contra les formes antigues i noves d'irracionalisme o de fanatisme de la raó. Igualment, les ciències socials hauran d'introduir a un judici clar sobre el món social i oferir armes contra les manipulacions de tota mena.

Una de les funcions de la cultura és, sens dubte, la defensa contra totes les formes de pressió ideològica, política o religiosa; aquest instrument de pensament lliure ha de permetre al ciutadà d'avui de protegir-se contra l'abús de poder simbòlic, del qual ell és subjecte, de la publicitat, de la propaganda i del fanatisme polític o religiós. Aquesta orientació pedagògica haurà de desenvolupar un respecte sense fetixisme de la ciència com a forma reeixida de l'activitat racional, al temps que una vigilància contra certs usos de l'activitat científica i dels seus productes.

L'ensenyament de les ciències humanes haurà de trencar amb la visió etnocèntrica de la història de la humanitat que ha fet d'Europa l'origen de tots els descobriments i de tot el progrés; introduir des de l'escola primària elements de cultura geogràfica i etnogràfica orientats a habitar els infants a admetre la diversitat de costums i de sistemes de pensament; l'estudi de les llengües i de la geografia, la barreja de necessitat ecològica o econòmica, l'arbitrarietat social que caracteritza les opcions pròpies de les diferents civilitzacions.

L'ensenyament haurà de reunir l'universalisme de la raó, que és inherent a la intenció científica, i el relativisme que ensenyen les ciències històriques, atentes a la pluralitat dels modes de vida i sensibilitats culturals. No es pot conciliar la confiança en la unitat de la raó científica i la consciència de la pluralitat de les raons culturals més que a condició de reforçar la flexibilitat i l'adaptabilitat cognitives que s'adquireixen en la confrontació constant del pensament amb els universos infinitament variats i constantment canviants de la natura i de la història.

2. La diversificació de les formes d'aptitud socialment reconegudes

L'ensenyament haurà de combatre la visió monista de la intel·ligència que sacralitza unes formes de realització cultural respecte d'unes

altres i haurà de multiplicar les formes d'aptitud cultural socialment reconegudes.

Afeblir o abolir les jerarquies entre les diferents formes d'aptitud en el funcionament institucional del sistema escolar en l'esperit dels mestres i dels alumnes serà un dels mitjans més eficaços (en els límits del sistema educatiu) de contribuir a l'afebliment de les jerarquies purament socials. Un dels vicis més significatius del sistema d'ensenyament actual és que tendeix cada cop més a no conèixer i a no reconèixer més que una forma d'aptitud intel·lectual, quan els que detenten la cultura socialment considerada com a superior són cada cop més freqüentment dedicats, excepte un esforç excepcional i condicions socials molt favorables, a l'especialització prematura, amb totes les mutilacions que l'acompanyen. Caldrà combatre totes les formes de jerarquització de pràctiques i de saber, com les que s'estableixen entre «pur i aplicat», «teòric, pràctic o tècnic»...

El sistema d'ensenyament és víctima, a tots els nivells, dels efectes d'aquesta divisió jeràrquica entre «pur i aplicat» que s'estableix entre les disciplines i al si de cada disciplina, i que és una forma transformada de la jerarquia social «intel·lectual-manual». En resulten dues perversions que s'han de combatre metòdicament, per una acció sobre les institucions i sobre els esperits: primer la tendència al formalisme, el qual desanima certs esperits; segon la desvalorització de sabers concrets, de manipulacions pràctiques. Un ensenyament harmònic haurà de perseguir un just equilibri entre l'exercici de la lògica racional per a l'aprenentatge d'un instrument de pensament com les matemàtiques i la pràctica del mètode experimental, sense oblidar totes les formes de destresa manual i les habilitats corporals.

Cal dir, però, que la teoria, en llur definició exacta, no s'identifica ni amb el formalisme ni amb el verbalisme, i els mètodes lògics de raonament, en el seu rigor mateix, contenen una extraordinària eficàcia heurística. Es pot produir una manipulació de química o de física en lloc de rebre-la tota muntada, i d'enregistrar els resultats; es pot produir una peça de teatre, un film, una òpera, però també un discurs, una crítica d'una pel·lícula... o també una carta a la seguretat social, o un avís d'accident, etc. Caldrà ensenyar al mateix temps

que les belles arts, les arts aplicades, són de gran utilitat a l'existència quotidiana, com les arts gràfiques, la publicitat, l'estètica industrial, les arts àudio-visuals, la fotografia, etc.

3. La multiplicació de les possibilitats

És important d'atenuar el més possible les conseqüències del veredictes escolar i d'impedir que els èxits no tinguin un efecte de consagració o els fracassos un efecte de condemna per sempre, tot multiplicant els mitjans i els passos entre ocupacions successives i afeblint dintre del sistema educatiu totes les limitacions irreversibles.

Caldrà utilitzar tots els mitjans per atenuar els efectes negatius del veredictes escolar en tant que profecies autoconfirmatives: es tracta de minimitzar l'efecte de consagració i sobretot l'efecte d'estigmatització, el qual tanca les víctimes, socialment designades pels veredictes escolars, en el cercle viciós del fracàs.

Vetllar per reduir els efectes descontrolats de tots els veredictes contribuirà, sens dubte, a reduir l'ansietat respecte de l'escola que no cessa de desenvolupar-se, tant entre els pares com entre els alumnes, amb totes les conseqüències psicològiques i socials.

Cal garantir a tothom un ensenyament adequat. Es tracta de prendre totes les mesures orientades a donar les millors condicions de formació i de contrarestar tots els mecanismes que condueixen a crear les condicions de fracàs. És clar que no s'ha d'entendre com una mena de tractament psicossociològic que faci desaparèixer com per miracle els fracassos que no es poden reduir realment més que al preu d'un augment del nombre dels mestres i sobretot d'una millora de llurs condicions de formació i de treball.

Els mestres més conscients de la pluralitat de les formes d'aptitud i dels límits de validesa de llurs judicis i dels efectes traumatitzants que ells poden produir, els han de conduir a evitar tots els veredictes sense apel·lació sobre les capacitats de llurs alumnes globalment caracteritzades, i considerar que ells jutgen una realització puntual i parcial i no una persona en llur essència o naturalesa. La pluralitat de les formes d'èxit reconegu-

des allibera els mestres de l'obligació d'educar i d'avaluar tots els esperits segons un sol model. Juntament amb la pluralitat de les pedagogies que permetran valoritzar i exigir realitzacions diferents (en els límits d'un «mínimum» cultural comú exigible a cada nivell) podran fer de l'escola no un lloc de fracàs i d'estigmatització per als més desfavorits socialment, sinó un espai on tots podran i hauran de trobar la seva pròpia i encertada realització.

Perquè l'avaluació necessària de les aptituds prengui la forma d'un consell d'orientació, més que d'un veredict de exclusió, caldrà, doncs, un sistema d'ensenyament més flexible, en el qual les diferències personals (en les capacitats, els ritmes d'adquisició o les formes de l'esperit) l'orientació dels alumnes cap a les opcions diferents haurà d'acompanyar-se de mesures concretes per revaloritzar les opcions que els valors establerts consideren inferiors, per exemple, equipaments específics de qualitat, bons ensenyants, etc.

Caldrà també treballar per destruir o reduir la tendència a sacralitzar el títol escolar.

Una forma eficaç per minimitzar l'efecte d'estigmatització serà, sens dubte, la instauració de noves formes de competència. La competència entre comunitats escolars associant mestres i alumnes en projectes comuns, tal com es realitza actualment en matèria d'esports entre classes o centres. Tindrà l'efecte de suscitar una emulació i per tant, una incitació a l'esforç i a la disciplina.

4. La unitat en i per al pluralisme

L'ensenyament haurà de superar l'oposició entre el liberalisme i l'estatisme bo i crear les condicions d'una emulació real entre institucions autònomes i diversificades, tot protegint els individus i les institucions més desfavorides contra la segregació escolar que podria resultar d'una concurrència salvatge.

L'existència d'una oferta escolar diversificada (almenys a l'ensenyament superior) podria ser el principi de tota una sèrie d'efectes convergents d'eficàcia i d'equitat dels sistemes d'ensenyament.

Es tendirà a substituir la concurrència lardada per una emulació oberta, però controlada i corregida gràcies a una redefinició profunda del rol de l'Estat. Aquest haurà de garantir a tothom les condicions institucionals de l'adquisició d'un «mínimum» cultural comú: amb suport econòmic i institucional.

Tot i respectant els particularismes culturals, lingüístics i religiosos, l'Estat ha d'assegurar a tots el «mínimum» cultural comú, el qual és la condició de l'exercici d'una activitat professional satisfactòria, del manteniment d'un mínim de comunicació indispensable a l'exercici dels drets de l'home i del ciutadà; en conseqüència correspondrà als poders públics vetllar per la qualitat pedagògica del conjunt de les institucions d'ensenyament fonamental.

L'Estat haurà de contribuir directament o indirectament a la formació dels mestres, a la definició i a l'avaluació de llurs pràctiques pedagògiques, especialment per mitjà de la revisió periòdica dels programes, la concessió d'instruments pedagògics de qualitat (manuales), la definició del «mínimum» cultural comú, però també per mitjà d'accions incitatives d'orientació, com l'oferta universal i gratuïta de missatges educatius d'alta qualitat que permetran la creació d'una cadena de televisió cultural.

Els programes incidiran en sabers fonamentals que són la condició de l'adquisició de tots els altres sabers (adaptabilitat intel·lectual, obertura de l'esperit, etc.). Una formació que sigui punt de partida d'una formació permanent.

L'objectiu general de tot és augmentar l'autonomia i la responsabilitat dels mestres o dels equips pedagògics en l'exercici de la seva tasca, tot associant els ensenyants a la producció dels instruments de gran difusió (vídeo-cassettes, manuals, etc.), en l'elaboració de tècniques pedagògiques, en la revisió dels continguts. Això suposarà la creació d'equips d'animadors itinerants encarregats de recollir les crítiques i els suggeriments sobre els instruments i els mètodes que s'utilitzen, donar suport tècnicament i financerament als mestres innovadors i difondre la informació sobre totes les iniciatives de progrés per descobrir, animar i ajudar de totes les formes possibles els mestres més creatius.

5. La revisió periòdica dels sabers ensenyats

El contingut de l'ensenyament haurà de ser sotmès a una revisió periòdica per modernitzar els sabers, tot eliminant els coneixements caducs o secundaris i introduint al més aviat possible, però sense cedir a un modernisme fàcil, les noves adquisicions.

La inèrcia estructural del sistema d'ensenyament que es tradueix per un retard més o menys gran segons els moments, dels continguts ensenyats en relació a les adquisicions de la recerca i a les demandes de la societat, hauria de ser metòdicament corregida afavorint la revisió dels programes, dels manuals, dels mètodes i instruments pedagògics. Per ser acceptables i aplicables, aquestes revisions hauran de tenir en compte de la manera més realista possible els límits propis de la institució escolar.

Els factors de conservació són: la inèrcia institucional i mental, el corporativisme de disciplina que porta a perpetuar els sabers obsolets, la tendència a l'enciclopedisme, la pretensió d'exhaustivitat...

Per combatre aquestes tendències caldrà reunir una comissió de revisió i actualització dels programes.

6. La unificació dels sabers transmesos

Tots els centres escolars haurien de proposar un conjunt de coneixements considerats com a necessaris a cada nivell dels quals el principi unificador podria ser la unitat històrica.

Per compensar els efectes de l'especialització creixent i especialment l'escissió cada cop més marcada, entre els «literaris» i els «científics», cal lluitar contra l'aïllament dels sabers i la divisió en disciplines juxtaposades. Es tracta d'elaborar i difondre a l'ensenyament secundari una cultura que integri la cultura científica i la cultura històrica.

Un dels principis unificadors de la cultura i de l'ensenyament podria ser la història social de les obres culturals (de les ciències, de la filosofia, del dret, de les arts, de la literatura, etc.).

L'ensenyament d'una visió més històrica de

la ciència tindrà l'efecte d'afavorir una representació menys dogmàtica i de portar els mestres de tots els nivells a considerar els problemes tant com les solucions i a recobrar el que han estat en cada cas, els programes de recerca concurrents.

La història de les obres culturals (ciència, art, literatura, etc.) hauria de ser ensenyada en la seva dimensió internacional, especialment europea.

Una veritable universitat oberta amb vocació europea concebuda sobre un model inspirat en l'«Open University» anglesa podria oferir un ensenyament televisat assortit de documentació, d'acompanyament... Una de les funcions d'aquesta institució seria la de procurar als ensenyants de tots els nivells un instrument còmode de formació permanent.

7. Una educació ininterrompuda i alternada

L'educació hauria de continuar tota la vida. S'ha de reduir el pas entre la fi de l'ensenyament i l'entrada en la vida activa.

Caldrà repensar completament la noció mateixa de treball i l'oposició entre la inactivitat i el treball; a l'interior d'aquest caldrà incloure l'activitat professional i la formació.

L'exercici d'una activitat professional podria sovint compaginar-se de la mateixa manera amb la realització d'estudis superiors. Des d'aquesta perspectiva, es podria concebre l'ensenyament superior com una institució d'educació permanent amb la utilització de tots els mitjans disponibles escolars i extra-escolars (ràdio, televisió, vídeo, etc.) orientada a fer desaparèixer el trencament entre els estudis i la vida professional.

Aquest objectiu no es podria realitzar més que mitjançant una profunda transformació de l'organització escolar i de les mentalitats. Efectivament, perquè el dret a rebre una formació durant tota la vida sigui real, seria necessària la superació de la identificació entre formació i escolarització, creant i valorant la formació adquirida pel treball personal. Caldrà, també, repensar profundament l'organització escolar de manera que el retorn periòdic a l'Escola pugui tenir duracions múltiples.

8. La utilització de tècniques modernes de difusió

L'acció d'incitació, d'orientació i d'assistència de l'Estat hauria d'exercir-se per una utilització intensiva i metòdica de tècniques modernes de difusió de la cultura, i especialment de la televisió i de la telemàtica, les quals permetrien oferir a tots i per a tots un ensenyament exemplar.

La utilització del vídeo-cassette permet avui oferir ensenyaments curts, densos i pedagògicament eficaços. La producció d'instruments de transmissió de sabers fonamentals caldria confiar-la a equips d'especialistes de la comunicació àudio-visual, capaços d'utilitzar les millors capacitats específiques de l'instrumental i ensenyants amb competència pedagògica i científica. El vídeo-cassette permet combinar la flexibilitat de la utilització i la unitat de concepció i de realització, contribuint a reunir la llibertat i la diversitat d'usos pedagògics i la unitat i la qualitat de la cultura ensenyada.

La televisió, si bé és rígida i s'integra malament en la progressió necessàriament diversa de l'ensenyament en les etapes escolars, podria ser utilitzada, especialment els dissabtes i diumenges, com a base d'una veritable educació permanent.

Una combinació raonada del vídeo-cassette i de la telemàtica permetrà als Centres docents proposar una educació personalitzada d'alt nivell mitjançant equips de terminals d'ordinadors.

Ara bé, tots aquests mitjans no són més que estris suplementaris a disposició dels mestres. La competència, la irradiació i l'entusiasme dels quals són els factors principals de l'esdeveniment pedagògic.

El canvi de mitjans reclama canvis en el missatge. Els mitjans de comunicació moderns no donen el màxim rendiment més que a condició que es transformin els continguts ensenyats i les formes d'ensenyar.

9. L'obertura en i per l'autonomia

Els centres escolars hauran d'associar persones externes a llurs decisions i a llurs activitats, coordinar llur acció amb la d'altres

institucions de difusió cultural, creant-se una nova via associativa i l'exercici pràctic d'un veritable aprenentatge civí. Paral·lelament, caldria reforçar l'autonomia del col·lectiu d'ensenyants revaloritzant la funció docent i la competència dels mestres.

Cal evitar que el sistema escolar es constitueixi com un univers separat. Serà indispensable que totes les institucions de transmissió cultural (escoles, universitats, biblioteques, etc.) associïn a la seva dinàmica interna de la forma més realista i eficaç possible institucions i especialistes externs per a potenciar la participació en les responsabilitats, la inspiració i la incitació.

L'escola no és i no ha de ser l'únic lloc de formació. La transmissió dels sabers no pot ser monopolitzada per una sola institució. Són cada cop més creixents les accions de difusió cultural que tenen lloc des de fora de la institució escolar.

Per tant, d'una banda, entrada a l'escola d'institucions i persones que puguin aportar la seva experiència i coneixements i de l'altra, obertura de l'escola a les realitzacions culturals del medi.

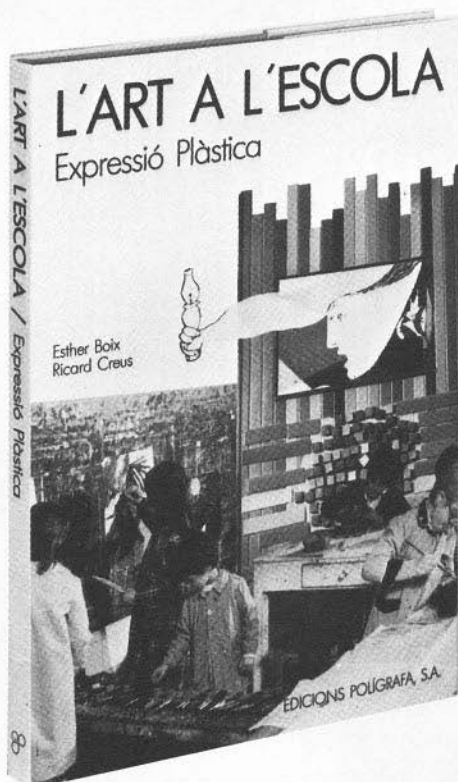
Correlativament a l'esforç per oferir als mestres una funció enriquidora i revaloritzada socialment, és necessari assegurar la formació permanent dels mestres en tècnica pedagògica i en els sabers que evolucionen ràpidament.

L'ofici de mestre és difícil, de vegades penós i esgotador, el qual no pot ser realment exaltant i eficaç si no s'exerceix amb passió i convicció. Per això són necessaris anys sabàtics o d'altres alternatives que permetin al mestre, de tots els nivells d'ensenyament, sortir, de tant en tant, de l'univers tancat de l'escola.

Una forta competència específica, tant en la matèria que s'ensenyava com en la manera d'ensenyar constitueix sens dubte la millor garantia d'autonomia de l'escola i la independència dels mestres de tots els grups de pressió.

NOVETAT

Una eina de treball per a professors i alumnes de plàstica

El llibre L'ART A L'ESCOLA constitueix una guia pràctica, àmpliament il·lustrada en color i blanc i negre per al desenvolupament de les sessions dedicades a les arts plàstiques a les escoles d'EGB, BUP i Formació Professional. Estructurat en dues parts, la primera ens introdueix en el coneixement de les teories i tècniques bàsiques de l'art en general, i la segona, complement de la primera, recull com a exemple pràctic una experiència duta a terme sobre el *Gernika* i el *Temple de la Pau*, de Picasso, per escolars d'edats compreses entre els 7 i els 17 anys.

*Format: 21,5 x 30,5 cm. - 116 pàgines.
64 il·lustracions en color.
47 il·lustracions en blanc i negre.
Edicions en català i castellà.
Enquadrernat en guàtlex.
Sobrecoberta a tot color plastificada.*

EDICIONS POLÍGRAFA, S. A.

Balmes, 54 - Tel. 301 91 00
08007 BARCELONA

TÍTOLS EN PREMSA DE LA MATEIXA COL·LECCIÓ:

Esther Boix:

DE L'ART MODERN (3 volums)

- I. LA REVOLTA DE L'ART MODERN - De l'Impressionisme a l'Expressionisme
- II. LA RAÓ I EL SOMNI - Del Cubisme al Surrealisme
- III. EUROPA I NORD-AMÈRICA - Dels totalitarismes polítics a les arts conceptuals

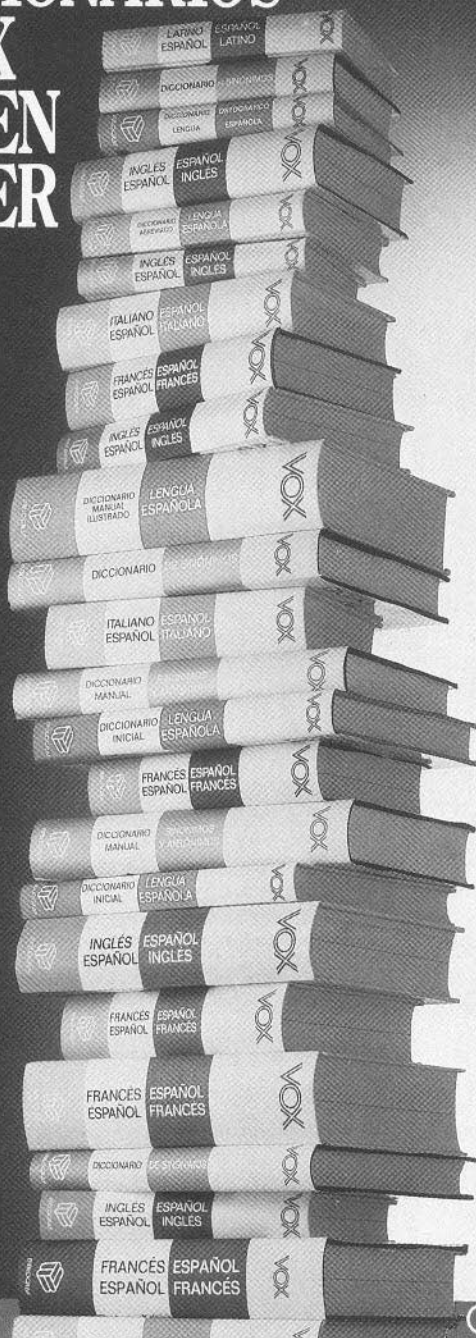
Esther Boix i Ricard Creus:

COMPRENDRE MIRÓ

Ricard Creus:

VELÁZQUEZ O LA PERCEPCIÓ VISUAL

DICCIONARIOS VOX HACEN SABER

Desde hace más de cincuenta años, VOX ha ayudado a estudiar, a comprender el significado de las palabras y a conocer los idiomas clásicos y actuales a muchas generaciones.

VOX, del Grupo Anaya, sigue constantemente introduciendo nuevas acepciones, términos y significados para que todos sus diccionarios estén siempre al día. Haciendo saber.

Diccionarios
VOX
para que sepas

GRUPO ANAYA

LLIBRES

AJUNTAMENT DEL PRAT DE LLOBREGAT

CALZADA, T. E.; COMAS, M.: **Estudi sobre l'escolarització al Prat**, Ajuntament del Prat de Llobregat. Regidoria d'Ensenyament en col·laboració amb ICE U.A.B.

ESCOLARITZACIÓ I ESPECULACIÓ

«Tota persona que viu en un medi caòtic, sistemàticament desgavellat, dominat per imponderables, es converteix, instintivament, en un conservador.»

Josep Pla

Veritats a mitges

Els sociòlegs insistim contínuament en un fet cabdal: per canviar una realitat cal conèixer-la. Deixant de banda que això ens convé interessadament, és a dir que, diem, calen sociòlegs per conèixer amb garanties cientifi-

ques la realitat, és ben palès que és una gran veritat... a mitges.

D'una banda, és només una veritat metodològica, un principi epistemològic per garantir la recerca científica. D'altra, però, és una afirmació falsa en la mesura en què és perfectament modificable una realitat sense conèixer-la ni poc ni molt. La ciència i la vida quotidiana observen lleis diverses.

Posem un exemple per no complicar les coses. El 1960 hi havia en el poble del Prat de Llobregat 14.131 habitants; 36.000, el 1970; 63.000, el 1985... La manca de planificació territorial i/o econòmica, l'afany incontrolat de lucre mercantil, el filibusterisme edilici i l'especulació amb les necessitats bàsiques de la immigració han creat alegrement, quan les vaques eren grasses, una ciutat malalta, deforme, classista, sense equipaments i amb només espais verticals per dormir.

Aquella mena de delinqüència honorable del ciment i la totxana ens mostra —per la via dels fets— com és molt possible modificar una realitat, desconeixent-la. És en tant que no es coneix un espai que es pot desfer sense perdre el somriure i les bones formes; sempre que, és ben clar, no es tracti dels espais abstractes com ara la pàtria, el país o d'altres metàfores similars. Un especulador urbanístic podia malbaratar al matí 40 hectàrees del Llobregat, folrar-se i, al vespre, llegir delicadament qualsevol poema líric que exaltés la bellesa de les nostres incomparables terres.

Per desfer, doncs, una realitat, fins i tot és molt millor no conèixer-la en absolut. El coneixement, ja se sap, sempre deriva en estimació i manifestació estadística d'una passió. Aquest sembla el cas del llibret que analitzem: les autores, sociòlogues amb un llarg i sostingut combat per l'escola pública que no arriba, ens proposen un estudi que organitza significativament les dades escolars en el municipi del Prat del Llobregat, un dels que varen rebre el «regal» del nostres filàntrops dels anys seixanta, quan tot allò de la societat de consum...

Al capítol II presenten l'evolució dels darrers anys (1980-1984) des de les dades obtingudes a la inspecció i complementades pel mateix ajuntament. La situació d'avui, herèn-

cia d'aquella història de desconeixement i de gasiveria, es recompon a partir de visites a tots els centres públics i entrevistes amb els directors, en el capítol I. Dos capítols esplèndids de síntesi i d'interpretació de dades, amb la subjectivitat honorable de qui defensa una altra escola que la que la realitat li dibuixa.

El capítol III ens ofereix una descripció de la situació «actual» (es refereix al moment de l'estudi: l'any 1985) en què es troba l'escola pública al Prat de Llobregat; per fer-ho ens descriu minuciosament la situació dels centres amb indicadors prou explícits, i la seva estructura interna, per grups i nivells. Un altre mèrit del treball consisteix en la lectura de les «quantitats» des de l'esperit de la «qualitat», la qual cosa permet al lector anar del que és local al que és ideal, dels fets als desigs i, en conseqüència, evita el pragmatisme o el cofoisme tan habitual en els estudis sociològics d'encàrrec institucional.

A l'estudi, però, li falta una cosa fonamental: un marc més ampli on situar aquestes dades del subsistema escolar. Honestament això es diu al pròleg: l'estudi es volia fer més ambiciós però «la manca d'una informació sistematitzada sobre la situació de l'ensenyament i la necessitat de conèixer aspectes diverses sobre les característiques del professorat i la seva vinculació a la localitat, a les condicions en què estan escolaritzats els nens, van determinar un canvi d'orientació del treball» (p. 13). Ai las!

Per sort, el capítol IV pren bona nota de la distància entre l'escola com «un centre d'estímul cultural i d'integració col·lectiva i la crua realitat d'una escola que, fins i tot, no disposa de les mínimes condicions materials ni pedagògiques per assegurar uns resultats educatius acceptables» (p. 64).

¿Es pot fer ara allò que no es va fer, per ruqueria i immoralitat, fa uns anys? Els especuladors d'aleshores poden gaudir ara dels beneficis de la seva previsió i decència: falten escoles, mestres, aules i serveis educatius... Les autores, que utilitzen el coneixement com a eina de construcció (i saben que el desconeixement és eina de destrucció) proposen, en un altre capítol de consideracions finals, cinc punts d'actuació immediata. Qüestions de peles. I aquelles fàcils plusvàlues, on han anat a parar? «No sabe, no contesta...».

Fabrice Caivano

ORIOI RIBA I ARDERIU
ORIOI DE BOLOS I CAPDEVILA
JOSEP M. PANAREDA I CLOPES
JOSEP NUET I BADIA
JOAQUIM GOSÀLBEZ I NOGUERA

GEOGRAFIA FÍSICA DELS PAÏSOS CATALANS

KETRES EDITORA

Obra escrita amb ajuda del Centre del Centre Excursionista de Catalunya

El relleu
El clima i les aigües
Els sòls i la vegetació
La fauna

format: 21 x 29 cm
228 pàgines
245 il·lustracions
glossari
bibliografia
índex toponímic
Preu: 1500 ptes.

KETRES EDITORA

Diputació 113-115, esc. esquerra, entl.
telèfons 253 36 00 i 253 36 09
Barcelona-15

EL TEATRE MALIC

El Teatre Malic (Centre de Marionetes de La Fanfarra) és un nou espai obert a Barcelona, dedicat exclusivament al món dels titelles en totes les seves diverses especialitats. S'hi pot trobar:

Un petit teatre estable d'una capacitat de setanta persones amb una programació continuada durant tot el curs, amb funcions nocturnes per a adults, infantil els dissabtes i diumenges i sessions especials per a escoles durant la setmana, en hores lectives.

Una biblioteca especialitzada en titelles, ombres i marionetes, oberta al públic.

Venda de llibres sobre la matèria.

Assessorament per a la realització de tallers, construcció de titelles, etc.

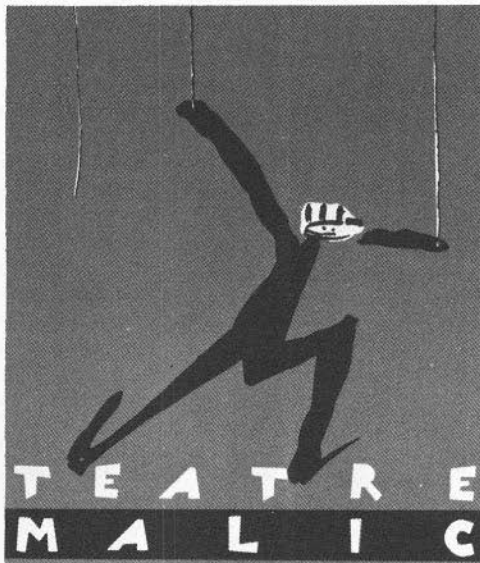
Organització periòdica de tallers de marionetes, ombres i titelles (per a totes les edats).

Informació desinteressada sobre grups, festivals, etc.

Un Centre de Documentació sobre el món dels titelles.

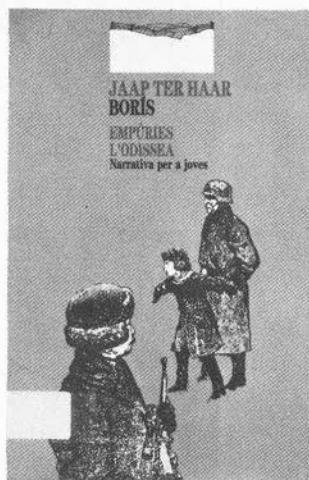
Es tracta del primer projecte d'aquesta mena realitzat a Catalunya i Espanya i l'únic existent a Barcelona. Obert des del novembre de 1984, va començar des del principi com una iniciativa absolutament privada del grup La Fanfarra. A partir de 1985 compta amb petits ajuts i subvencions de la Generalitat, la Diputació i l'Ajuntament.

Aquest centre ofereix a les escoles els seus serveis amb la interessant possibilitat de realitzar visites escolars al local i teatre, sigui per visualitzar-hi espectacles sigui per realitzar-hi tallers.

Pel que fa a les sessions especials per a les escoles disposa de diversos espectacles, tant de La Fanfarra com d'altres grups que col·laboren amb el centre, per a les diferents edats, des de pàrvuls fins als més grans.

Per poder informar les escoles de les diverses programacions, amb els corresponents canvis i novetats, enviaran periòdicament unes fitxes amb les característiques dels espectacles oferts, títol, grups, edats a qui van dirigits, etc.

HAAR, Jaan Ter, **Boris**, Ed. Empúries, Barcelona 1986. (Col. l'Odissea.)

Boris és la història d'un nen de 12 anys que viu a Leningrad durant la invasió alemanya. Les vicissituds per les quals passa per aconseguir l'aliment, per ajudar i salvar els altres, per no deixar la mare després de la mort del pare, fan comprendre al lector que la guerra no ha estat mai tema ni per als grans i molt menys per als petits, que en la major part dels casos s'han convertit en adults precoçment. També ens fa veure clar que malgrat l'odi que es crea en aquestes situacions, i per damunt d'elles, existeix l'amor i la comprensió en ambdós bàndols. En Boris i la Nàdia van ser salvats de morir de fred i gana per uns soldats alemanys, i tanmateix en Boris un cop acabada la guerra, morta la Nàdia, és capaç de reconèixer entre els presoners aquell soldat alemany que els va salvar i reconfortar-lo com ell havia fet.

La novella, molt ben traduïda al català, no es fa gens pesada, i crec que un lector d'uns 12 anys podria comprendre molt més que les paraules que hi ha escrites.

Les il·lustracions reflecteixen en cada moment la situació tràgica narrada per l'autor, que se'ns revela al final del llibre com un amic d'aquell nen, ara adult, que va ser en Boris.

JENNINGS, Terry, **Electricitat i magnetisme**, Cruïlla-SM, Barcelona 1985. (Col. El jove investigador.)

Com a tots els llibres d'aquesta col·lecció, se'ns presenta d'una manera clara i entenedora un tema tan abstracte com és el de l'electricitat i el magnetisme.

Amb textos breus i ben ordenats ens presenta els fenòmens electromagnètics.

Tant el text com les il·lustracions són senzills i adaptats als coneixements dels joves lectors.

Igual que els altres llibres planteja preguntes i proposa experiments sobre aquest tema.

Potser la complexitat del tema fa que el llibre sembli una mica superficial. (A partir d'11 anys.)

Isidre Nosas

MUÑOZ, J., SOLBES, E., **El bruixot Tararot**, Diputació Provincial, València 1985.

El bruixot Tararot és un desastre com a tal. Ja de petit, a

l'Escola de Bruixeria General Bàsica, ho era. Els encanteris sempre li surten malament. Les seves paraules màgiques només li serveixen per convertir les coses en elements més propis de fades que no pas de bruixots (papallones multicolors, coloms, etc.); per molt que s'esforci no aconseguieix mai aquelles malifetes que es proposa. Com que els seus companys d'ofici li tenen el dit ficat a l'ull, fuig del seu poble amb la dèria de trobar una fada i encantar-la i així demostrar la seva vàlua.

Pel camí troba un poble dedicat al conreu de melons. Els en vol fer alguna de grossa però, com sempre, s'equivoca: fa desaparèixer tots els pantalons, amb la qual cosa es crea una situació divertida i plena d'humor.

Quan finalment troba la fada, aconsegueix encantar-la, però ella s'hi torna. Ara bé, les màgies d'ambdós personatges resulten força deficientes, amb la qual cosa comprenen que no hi tenen res a pelar, ni l'un com a bruixot, ni l'altra com a fada. Decideixen fer les paus, deixar els encanteris pels qui en saben i conviure com a gent tranquil·la i normal. El castell de caramel on vivia la fada es va fonent i inunda la comarca. Per això a la marina hi creix el raïm més dolç del món.

Els dibuixos, amb colors molt vius, segueixen l'estil d'altres dibuixants actuals del País Valencià, que tenen una personalitat pròpia: personatges desfigurats, a vegades desproporcionats; elements i perspectives geomètriques amb una pila de detalls. Són, però, d'una qualitat plàstica indiscutible.

Escrit en valencià, amb un llenguatge acurat i amb detalls molt bonics. Per exemple, cada vegada que Tararot fa un encanteri, les paraules màgiques, sempre són expressades amb rodolins.

Crec que és un bon llibre. Filant prim potser trobaríem algun element estructural grautit o posat amb calçador (l'episodi del gall) i fins i tot podríem dir que la primera part del llibre està més ben aconseguida. Però, malgrat això, la narració és fluida, la història divertida i els dibuixos, encara que no gaire clars per als nois/es més petits, molt interessants. (9 anys.)

M. Busquets

NEIRA VILAS, Xosé, **Memòries d'un nen de pagès**, II. A. Costa, Ed. Juan Granica, Barcelona 1985. Lectures Moby Dick.

Preciós relat de la vida d'un nen gallec d'un veïnat de pagès i, a més, pobre, com ens diu ell mateix en començar el llibre. Xosé Neira, bon coneixedor d'aquesta vida, que ell mateix suportà, ens ho narra en primera persona, ficant-se en la pell d'aquest nen, que bé podria ser ell mateix de petit. No hi manca res de la vida rural gallega: les relacions familiars i amb l'amo o senyor de les terres, la mort, la pobresa, les supersticions, costums i tradicions... Tampoc no hi manquen les vivències pròpies d'un nen: els seus secrets,

el primer amor, la descoberta de l'amistat..., fins la revolta contra la injustícia que l'envolta, i tot narrat amb un llenguatge dur, però a la vegada tendre.

Com tots els llibres d'aquesta col·lecció, comença amb un llarg preàmbul format per la presentació, vida i obra de l'autor, sinopsi bibliogràfica i comentari de la seva obra, i acaba amb una proposta de treball. (A partir de 14-15 anys.)

Elena Esteva

EL PONT DE COLORS

Beatrice Nyffenegget

NYFFENEGGET, Beatrice, **El pont de colors i altres contes**, II. Irene Bordoy, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1985. (Col. La xarxa.)

Nyffenegget és una escriptora suïssa arrelada a Manresa, que ja ha publicat uns quants llibres escrits directament en català, ens diu la contraportada del llibre. Si aquest fet

ja és prou interessant per ell mateix, cal afegir-hi que en aquest llibre ens presenta setze narracions curtes molt interessants i plaents. El tema central de quasi totes les narracions és el misticisme de les festes nadalenques, amb l'aparició d'àngels, vellets, follets i esperits del bosc que sempre acaben fent una bona obra. Es valora de manera especial la bondat, que no és mai recompensada amb béns materials, sinó sempre morals i afectius.

La lectura és àgil i amb molt diàleg, acompanyada d'unes boniques il·lustracions d'Irene Bordoy. (9 anys.)

Elena Esteva

RODGERS, Mary, **La tele boja**, La Magrana, Barcelona 1985. (Col. L'esperver/autors moderns.)

Un altre llibre de l'autor del best-seller «Quin dia tan bestia». Els protagonistes de la tele boja són els mateixos de l'anterior, L'Anabel, el seu germà Cara de Mico i el seu veí, el Boris.

Cara de Mico és un fan de la tele, però els pares la hi prohibeixen. Un dia, en Boris li ven una vella tele perquè la desmunti. Cara de Mico l'arregla i la fa tornar a funcionar. Però, sorpresa, la tele no és normal, sinó que és boja. Per aquesta tele es veuen els programes que demà es veuran a totes les teles normals, va un dia avan-

çada. Després d'aquest fantàstic descobriment se'ls capgira la vida. (més o menys sense exagerar). L'Anabel veu els noticiaris i intenta intervenir en els fets, però sempre en surt escaldada (no pot canviar el que ja està fet). També coneix un periodista, a qui ajudarà a ser famós gràcies a la seva teleboja.

En Cara de Mico només la fa servir per veure aquells programes que sap que els seus pares no li deixaran veure. En Borís aprofita la tele per fer juguesques o apostar i guanyar calés. Vol canviar la vida de la seva mare, vol canviar el seu pis, vol mobles nous, vol comprar els vestits que li agradaria que portés la seva mare.

Però, un dia, la mare de l'Anabel descobreix la tele i la dona al drapaire. A en Borís l'última aposta li surt malament i perd tots els diners que havia guanyat. El llibre s'acaba amb una interessantíssima xerrada entre la mare d'en Borís, en Borís i l'Anabel sobre el dret de ser cadascú diferent.

El llibre està molt ben escrit, amb molts diàlegs, molta acció i molt bon humor; es llegeix sense dificultats. La narradora és l'Anabel. Els capítols són com els dies d'un diari. Molt bona la versió catalana de Neus Arquer i Maria Antònia Oliver.

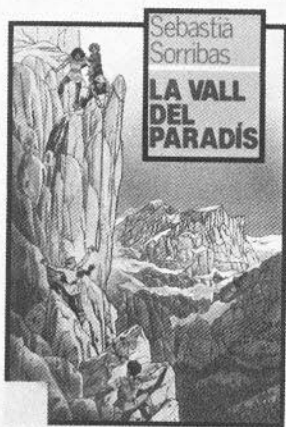
El que més destacaríem d'aquest llibre és el profund contingut humà que respira tota la història. El dret a ser diferents, el dret que et respectin la teva pròpia manera de ser. El gran valor que té una autèntica amistat. L'amistat profunda que desemboca

en amor. Una gran lliçó de convivència.

També s'hi reflecteixen les preocupacions dels adolescents, conflictes amb els pares, enrabiades amb les amigues, l'amor primerenc, les relacions familiars...

Un llibre destinat a tenir gran èxit entre els lectors joves a partir de 12 anys.

Isidre Nosas

SORRIBAS, Sebastià, **La Vall del Paradís**, 11. Isidre Monés, La Galera, Barcelona, 1985. (Col. Els grumets.)

Aventures que passen un grup de vaillets, tres noies i dues noietaes, una d'elles sarraina, junt amb un parell d'adults: una pobra pagesa vídua i un lladregot. Tots plegats uns marginats de la societat. L'acció transcorre en plena Edat Mitjana. Els rols tradicionals estan trastocats: aquí

els nobles són tots uns brètols i uns salvatges, els clergues també hi queden malparats; en canvi, els pagesos, bruixes, dracs, lladregots, etcètera, són els bons. Tot al llarg de la narració traspua aquesta evident «moralitat» que l'autor ha volgut donar a la narració.

Aquesta colla de marginats, concretament els joves, arribaran a triomfar després de molts esforços i penalitats i aconseguiran el seu objectiu: trobar la Vall del Paradís, on no hi ha injustícia ni odi. El llibre és un clar crit de fe en un demà millor, cosa molt poc freqüent en els llibres d'avui, destinats als nens. Cal agrair fonts, ja que matar l'esperança a l'autor aquest retorn a les còpies en els nois és el pitjor crim en contra d'ells i del futur. Amb això aquesta obreta es col·loca en una línia positiva i aconsegueix l'objectiu final dels contes clàssics meravellousos, tot i que el to general és una mica massa ingenu.

El llibre es llegeix molt bé. És àgil i distret. Tot i les desventures que ens explica, hi copsem sempre el bon humor, la companyonia, l'ajut al desvalgut...

El llenguatge és, com sempre ens té acostumats l'autor, fresc, casolà i ple de frases fetes i maneres de dir quotidianes i divertides.

Les il·lustracions, desiguals, són a grans trets una mica tòpiques pel que fa a les situacions i personatges, l'ambientació i el paisatge, bastant específics en el text, queden també una mica desdibuixats. (11 anys.)

M. E. Valeri

NOVETATS

CULTURES PRE-COLOMBINES

1 MESOAMÈRICA

RAMON PELEGRÍ
VICTÒRIA SOLANILLA

DOSSIERS
CIDOB ROSA SENSAT

Dramatització, Activitat Lúdica a l'Escola

Armonia Rodríguez

DOSSIERS
ROSA SENSAT

El primer d'un seguit de textos que pretenen omplir un gran buit: l'apropament cultural al passat —i al present— d'Amèrica, en la nostra llengua.

Aquest llibre s'adreça a aquells que decideixin introduir el Teatre a l'escola, no com a espectacle, sinó com a activitat lúdica.

**DOSSIERS
ROSA SENSAT**

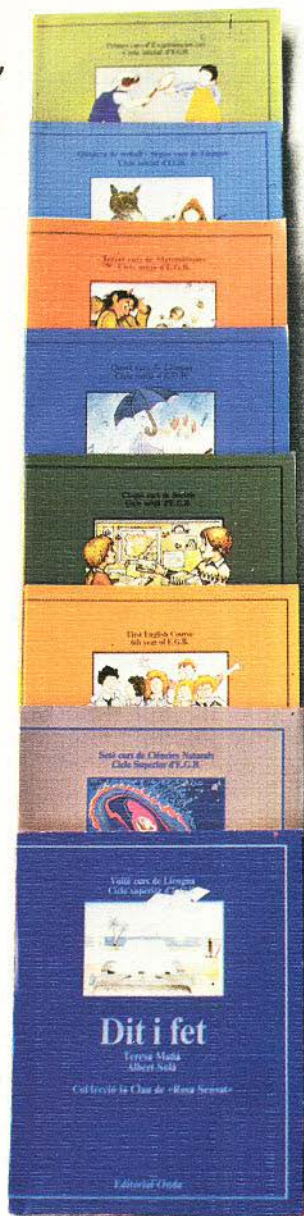
Còrsega, 271 pral. - 08008 Barcelona
Tel.: 237 07 01

La reforma és a "onda"

Hem Arribat al

8

è.

Demaneu informació
i catàleg a:
Editorial Onda, S.A.
Passeig de Gràcia, 123
08008 BARCELONA
Tel. 2182126

